

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

КАФЕДРА ПУБЛІЧНО – ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«Управління кадровим потенціалом організації»**

Здобувача 2 курсу *ММЮД* групи
Освітньої програми *Менеджмент в
юридичній діяльності*
Спеціальності *073 Менеджмент*
Галузі знань *07 Управління та
адміністрування*
Ступеня вищої освіти *Магістр*
Садовського Дмитра Валерійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник *к.е.н., доцент*
Самборська О.Ю.
(ПІБ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____
Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)
_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2025 рік

АНОТАЦІЯ

Садовський Дмитро Валерійович.

Тема: “Управління кадровим потенціалом підприємства”.

Спеціальність: 073 “Менеджмент”.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 2025 р.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження підходів до формування, оцінювання та розвитку кадрового потенціалу підприємства, а також обґрунтування напрямів його підвищення в умовах сучасних викликів ринку праці. У роботі розкрито теоретичні засади управління кадровим потенціалом, проаналізовано сучасні концепції HR-менеджменту, їх змістове наповнення та роль у забезпеченні стабільності й конкурентоспроможності підприємств.

Практична частина роботи присвячена аналізу кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка». На основі офіційних фінансово-економічних показників підприємства за 2022–2024 роки, даних про організаційну структуру та фактичну модель залучення працівників встановлено ключові проблеми та особливості функціонування кадрової системи. Визначено, що діяльність підприємства суттєво залежить від залучення працівників через суміжні організаційно-правові форми, зокрема ФОПів, що ускладнює процеси планування персоналу, оцінювання компетентностей і формування кадрового резерву. Проведене дослідження також показало вплив умов воєнного часу та загальнонаціональних тенденцій ринку праці на забезпечення підприємства трудовими ресурсами.

У роботі обґрунтовано напрями удосконалення системи управління кадровим потенціалом підприємства, які включають формування прозорої моделі обліку трудових ресурсів, впровадження єдиних стандартів оцінювання персоналу, посилення системи внутрішньої комунікації,

розширення можливостей навчання та розвитку фахівців, а також створення умов для підвищення мотивації працівників. Запропоновані заходи спрямовані на формування цілісної кадрової політики, яка відповідатиме сучасним вимогам та сприятиме підвищенню ефективності виробничих процесів.

Результати дослідження мають практичну цінність для підприємств виробничої сфери, оскільки запропоновані механізми можуть бути використані для оптимізації управління персоналом, посилення кадрової стійкості, підвищення продуктивності праці та покращення внутрішньої організації. Реалізація зазначених заходів дозволить сформувати гнучку й адаптивну систему HR-менеджменту, здатну ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та забезпечувати сталий розвиток підприємства.

Ключові слова: кадровий потенціал, персонал підприємства, управління персоналом, розвиток кадрів, оцінювання кадрового потенціалу, ефективність праці, організаційна структура, мотивація персоналу.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА...	10
1.1. Сутність та поняття управління персоналом.....	10
1.2. Основні функції та завдання системи управління персоналом.....	13
1.3. Сучасні тенденції управління персоналом.....	19
1.4. Поняття, структура і роль кадрового потенціалу.....	21
1.5. Підходи та принципи управління кадровим потенціалом.....	24
1.6. Методи оцінювання і розвитку кадрового потенціалу.....	28
1.7. Сучасні тенденції і кращі практики управління кадровим потенціалом.....	32
1.8. Аналіз ринку праці України.....	36
1.9. Висновки до розділу 1.....	45
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АГРОТЕРМІКА».....	47
2.1. Загальна характеристика ТОВ «Агротерміка».....	47
2.2. Структура та організаційні особливості кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка».....	54
2.3. Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «АГРОТЕРМІКА».....	66
3.1. Аналіз проблем і потреби у вдосконаленні кадрової роботи.....	66
3.2. Економічне обґрунтування запропонованих заходів.....	72
3.3. Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми. Ринок праці в Україні зазнав суттєвих змін під впливом воєнних подій, цифровізації та демографічних процесів. Частина економічно активного населення виїхала за кордон, інша — змінила професію або формат зайнятості. Це призвело до нестачі кваліфікованих кадрів у більшості галузей.

Разом із тим, роботодавці стикаються з новими викликами: пошук персоналу, його утримання та розвиток стають стратегічним завданням. Підприємства змушені переосмислювати роль людського капіталу та будувати систему управління, орієнтовану не лише на виконання функцій, а й на розвиток потенціалу кожного працівника.

У сучасних умовах саме кадровий потенціал визначає конкурентоспроможність організації. Високий рівень професійних компетенцій, здатність до навчання, мотивація й адаптивність персоналу стають ключовими чинниками ефективності бізнесу. Отже, системне управління кадровим потенціалом є не лише теоретично важливим, а й практично необхідним.

Проблема особливо актуальна для малих підприємств. Тут обмежені ресурси поєднуються з високою залежністю від людського фактора. Ефективність одного працівника часто визначає результат усієї діяльності. Саме тому дослідження шляхів удосконалення управління кадровим потенціалом малого підприємства має прикладне значення і може бути використане в практиці інших суб'єктів господарювання.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є вивчення теоретичних і практичних аспектів управління кадровим потенціалом та розроблення дієвих заходів для його вдосконалення на прикладі ТОВ «Агротерміка».

Досягнення цієї мети потребує комплексного підходу — від аналізу наукових засад до оцінювання реального стану кадрового потенціалу на підприємстві та формування практичних рекомендацій.

Для реалізації поставленої мети визначено такі основні завдання:

- Дослідити сутність і структуру кадрового потенціалу. Розкрити його роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства.
- Охарактеризувати сучасні підходи до управління кадровим потенціалом. Проаналізувати принципи, методи та інструменти HR-менеджменту.
- Дослідити тенденції ринку праці України у 2022–2025 роках. Визначити їхній вплив на формування кадрового потенціалу організацій.
- Провести аналіз кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка». Оцінити рівень забезпеченості кадрами, професійний склад, рух персоналу та систему мотивації.
- Виявити проблеми у сфері управління персоналом. Встановити чинники, що стримують розвиток кадрового потенціалу.
- Розробити заходи з удосконалення системи управління кадрами. Обґрунтувати їх економічну ефективність і можливості практичного впровадження.

Реалізація цих завдань дозволить узагальнити теоретичні засади управління кадровим потенціалом і запропонувати практичні рішення, адаптовані до умов українських підприємств.

Об'єкт, предмет та база дослідження. Об'єктом дослідження є кадровий потенціал підприємства — сукупність трудових, інтелектуальних і професійних можливостей працівників, які забезпечують ефективність діяльності організації. Він охоплює кількісний і якісний склад персоналу, рівень кваліфікації, мотивацію, корпоративну культуру та готовність до змін.

Предметом дослідження виступають процеси управління кадровим потенціалом, зокрема його формування, оцінювання, розвиток і використання в межах господарської діяльності підприємства. Предмет дослідження визначає коло питань, що стосуються практичного вдосконалення системи управління персоналом, механізмів підвищення ефективності та результативності працівників.

Базою дослідження обрано Товариство з обмеженою відповідальністю «Агротерміка», що здійснює діяльність у сфері енергетичних і технічних послуг. Підприємство має невелику кількість працівників, гнучку структуру управління та поєднує функції технічного, сервісного й адміністративного персоналу. Це створює можливість простежити особливості управління кадровим потенціалом у реаліях малого бізнесу, де персонал часто виконує багатофункціональні завдання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Їх поєднання дозволило отримати повну картину стану кадрового потенціалу та визначити напрями його вдосконалення.

Метод аналізу і синтезу застосовано для узагальнення наукових підходів до розуміння сутності кадрового потенціалу, виявлення його складових і ролі в системі управління підприємством.

Порівняльний метод використано для зіставлення різних моделей управління персоналом, що функціонують у вітчизняних і зарубіжних компаніях. Це дало змогу визначити сильні та слабкі сторони існуючих підходів.

Економіко-статистичний метод застосовано під час аналізу фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Агротерміка» та оцінювання ефективності запропонованих заходів.

Графічний метод використано для візуалізації динаміки чисельності персоналу, структури кадрів та зміни показників продуктивності праці.

Системний підхід дозволив розглядати управління кадровим потенціалом як цілісний процес, що поєднує організаційні, економічні та соціальні аспекти.

Крім того, у роботі використано елементи експертного оцінювання для визначення рівня задоволеності працівників умовами праці та можливостями розвитку. Отримані результати проаналізовано з урахуванням сучасних тенденцій розвитку ринку праці України у 2022–2025 роках.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну основу роботи становлять офіційні статистичні, аналітичні та наукові джерела, що відображають сучасний стан управління кадровим потенціалом в Україні.

Основу емпіричних даних склали відкриті фінансові показники ТОВ «Агротерміка», отримані з державних реєстрів і публічних звітів. Для уточнення динаміки використано бухгалтерські дані підприємства за 2022–2024 роки, показники чисельності персоналу, структури зайнятості та результатів діяльності.

Теоретичну базу сформовано на основі праць українських і зарубіжних авторів у сфері управління персоналом, економіки праці, HR-аналітики та організаційного розвитку. Використано аналітичні матеріали Міжнародної організації праці (ILO), Світового банку, Державної служби статистики України, Пенсійного фонду України та звіти Міністерства економіки України щодо стану ринку праці.

Поєднання статистичних і аналітичних джерел дозволило обґрунтувати висновки та сформулювати практичні рекомендації, адаптовані до реалій українських підприємств.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота має логічну структуру, що відповідає меті та завданням дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі розглянуто теоретико-методичні засади управління кадрами, кадровим потенціалом, проаналізовано його сутність, структуру, принципи та сучасні підходи до розвитку персоналу. Окрему увагу приділено тенденціям ринку праці України у 2022–2025 роках і їх впливу на формування кадрового потенціалу.

Другий розділ присвячено аналізу кадрового потенціалу на прикладі ТОВ «Агротерміка». Подано характеристику підприємства, досліджено його фінансово-економічні показники, організаційну структуру тощо. За результатами аналізу визначено основні проблеми управління персоналом.

У третьому розділі розроблено практичні пропозиції щодо вдосконалення управління кадровим потенціалом підприємства. Запропоновано програму адаптації працівників, заходи нематеріальної мотивації та створення кадрового резерву. Проведено економічне обґрунтування їх упровадження.

Загальний обсяг роботи становить приблизно 82 сторінок основного тексту, що включає 18 таблиць, 4 рисунка і 70 використаних джерел. Додатки містять аналітичні дані та розрахункові таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та поняття управління персоналом

Управління персоналом — це система заходів, методів, процедур і стратегій, спрямованих на ефективне використання, розвиток і мотивацію працівників в організації. Це комплексний процес, який включає планування потреб у персоналі, набір та відбір кандидатів, їхню адаптацію, навчання та розвиток, оцінку результативності, мотивацію та стимулювання, а також управління кар'єрою і підтримку організаційної культури.

Основою управління персоналом є стратегічний підхід, який інтегрує кадрові процеси зі загальною стратегією розвитку організації. Це означає, що всі рішення щодо персоналу повинні сприяти досягненню довгострокових цілей компанії. Комплексний характер управління персоналом передбачає охоплення всіх аспектів роботи з персоналом — від планування і набору до розвитку і мотивації.

Управління персоналом орієнтоване на людей, враховує їхні потреби, мотивації, здібності та потенціал. Основним завданням є розвиток людського капіталу як головного ресурсу організації. Це включає створення умов для професійного та особистісного розвитку працівників, забезпечення їхньої задоволеності роботою і підвищення продуктивності праці.

Гнучкість і адаптивність є ключовими характеристиками сучасного управління персоналом. Організації повинні бути готові швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі, нові технології та ринкові умови. Це вимагає постійного вдосконалення процесів управління персоналом та впровадження інновацій.

Правова відповідність є важливим аспектом управління персоналом. Всі процеси повинні відповідати чинному трудовому законодавству, щоб

уникнути юридичних ризиків і захистити права працівників. Це включає дотримання норм щодо трудових договорів, оплати праці, охорони праці, соціальних гарантій тощо.

Оцінка та аналіз ефективності є невід'ємною частиною управління персоналом. Постійний моніторинг та оцінка результатів діяльності системи управління персоналом дозволяють своєчасно вносити корективи і вдосконалювати її елементи. Це забезпечує досягнення високої ефективності управління людськими ресурсами та підвищення загальної продуктивності організації.

Різні вчені та дослідники трактують поняття «система управління персоналом» по-різному, виходячи з власних підходів та акцентів у дослідженнях. Підходи можна узагальнити в 3 групи:

1. Стратегічний підхід: багато вчених, таких як Дейв Ульріх, акцентують увагу на стратегічній ролі управління персоналом. Це означає, що HR має бути інтегрованим у загальну стратегію організації і сприяти досягненню її довгострокових цілей.

2. Функціональний підхід: інші дослідники, такі як Гарі Десслер і Майкл Армстронг, розглядають систему управління персоналом через призму конкретних функцій та практик, таких як набір, відбір, навчання, управління продуктивністю та компенсація.

3. Соціально-економічний підхід: цей підхід, характерний для українських вчених, таких як Ольга Грішнова, зосереджується на соціально-економічних аспектах управління персоналом, включаючи мотивацію, розвиток та ефективне використання трудових ресурсів.

4. Організаційно-поведінковий підхід: деякі дослідники, наприклад, Пітер Друкер, зосереджують увагу на організаційних та поведінкових аспектах управління персоналом, таких як лідерство, мотивація та організація праці.

Поняття «система управління персоналом» має багато граней і може трактуватися по-різному залежно від наукових підходів і акцентів дослідників. Вона охоплює стратегічні, функціональні, соціально-економічні та організаційно-поведінкові аспекти, спрямовані на ефективне використання, розвиток і мотивацію людських ресурсів організації (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування поняття «система управління персоналом» від зарубіжних та вітчизняних вчених

№	Автор	Визначення
1.	Крушельницька О.В. [1.28]	Система управління персоналом – це комплекс, який містить в собі планування, підбір, аналіз, найм персоналу, його оцінювання та організація, мотивація, атестація, підвищення кваліфікації, створення відповідних умов праці, забезпечення процесу управління персоналом, соціальне партнерство.
2.	Зіновська С.І [1.24]	Система управління персоналом – комплекс соціально-психологічних та організаційних методів, які взаємопов'язані між собою і забезпечують підприємств конкурентоспроможність і ефективність трудової діяльності.
3.	Данилюк В.М., Петюк В.М., Цинбалюк С.О. [1.18]	Система управління персоналом – це частина функціональної сфери кадрового діловодства і вважається вона як основний механізм підприємства.
4.	Краснокутська Н. [1.27]	Система управління персоналом – це галузь діяльності підприємства, в яку закладено визначення потреб в персоналі, його розвиток, контроль, задіяння в роботі, мотивація.

5.	Лук'янихін В.О [1.29]	Система управління персоналом – це комплекс взаємопов'язаних соціальних і економічних заходів щодо створення умов для розвитку, ефективного функціонування і використання кадрового потенціалу підприємницькому рівні.
6.	Горкаченков О.П. [1.12]	Система управління персоналом – це підсистема, яка дозволяє керувати підприємством, а також має зміст, мету і свій механізм

Таким чином, управління персоналом є багатогранним і динамічним процесом, який відіграє ключову роль у забезпеченні успішної діяльності організації та досягненні її стратегічних цілей.

1.2. Основні функції та завдання системи управління персоналом

Система управління персоналом (СУП) - це комплекс методів, стратегій і підходів, спрямованих на організацію і управління робочою силою в організації з метою досягнення стратегічних цілей компанії. Основна сутність системи управління персоналом полягає в ефективному управлінні людськими ресурсами для забезпечення оптимального використання потенціалу працівників відповідно до потреб бізнесу.

Система управління персоналом допомагає залучити та відібрати найбільш кваліфікованих працівників для вакансій у відповідності до потреб бізнесу. Вона забезпечує процеси оцінки кандидатів, спрощує відбір і найм, що дозволяє зменшити час і витрати на ці операції.

Через систему управління персоналом компанії можуть ефективно оцінювати і розвивати потенціал своїх працівників. Вона включає процеси

обговорення успіхів та потреб у покращенні, що сприяє створенню індивідуальних планів розвитку кожного працівника.

Система управління персоналом визначає стратегії компенсацій і системи мотивації, які стимулюють працівників до досягнення стратегічних цілей організації. Це включає заробітну плату, бонусні програми, корпоративні переваги і можливості для професійного зростання.

Система допомагає створювати здорове та продуктивне робоче середовище, розвиває корпоративну культуру і займається вирішенням конфліктів у колективі.

Шляхом систематичного моніторингу і оцінки результативності працівників система допомагає ідентифікувати сильні і слабкі сторони персоналу, сприяє розвитку ефективних стратегій для підвищення продуктивності і покращення результатів бізнесу.

Система управління персоналом включає в себе ініціативи забезпечення безпеки та здоров'я працівників, що важливо для підтримання високих стандартів робочих умов і дотримання вимог законодавства.

Отже, система управління персоналом вирішує комплексні завдання з управління людськими ресурсами, спрямовані на досягнення стратегічних цілей організації через оптимальне використання і розвиток потенціалу свого персоналу.

До основних функцій системи управління персоналом можна віднести (рис.1.1)

Рисунок 1.1. Функції системи управління персоналом

Основні функції та завдання управління персоналом відіграють ключову роль у забезпеченні ефективності та конкурентоспроможності організації. Управління персоналом спрямоване на максимальне використання людського потенціалу для досягнення стратегічних цілей компанії. До основних функцій управління персоналом належать: планування, набір і відбір персоналу, адаптація, навчання та розвиток, управління продуктивністю, мотивація, розвиток корпоративної культури, а також кадрове діловодство і забезпечення умов праці.

Планування персоналу включає прогнозування потреб у кадрах відповідно до стратегії організації. Це допомагає уникнути дефіциту або

надлишку робочої сили. Набір і відбір персоналу охоплюють процеси пошуку, залучення і оцінки кандидатів на різні посади. Ефективний відбір забезпечує залучення кваліфікованих фахівців, які відповідають вимогам організації.

Адаптація нових співробітників включає їх інтеграцію в колектив та організацію, допомагаючи їм швидко освоїти свої обов'язки і адаптуватися до корпоративної культури. Навчання та розвиток персоналу орієнтовані на підвищення професійної кваліфікації працівників, що сприяє їх кар'єрному росту та підвищенню ефективності роботи. Управління продуктивністю охоплює встановлення цілей, моніторинг виконання завдань, а також оцінку результатів праці співробітників. Це дозволяє своєчасно виявляти і вирішувати проблеми, а також заохочувати високопродуктивних працівників.

Мотивація персоналу включає розробку і впровадження систем стимулювання, які можуть бути як матеріальними (заробітна плата, премії, бонуси), так і нематеріальними (визнання, можливості для розвитку, комфортні умови праці). Важливою функцією є також розвиток корпоративної культури, яка визначає загальні цінності, норми і поведінку в організації. Це сприяє формуванню згуртованого і мотивованого колективу.

Кадрове діловодство включає ведення документації, що стосується трудових відносин, дотримання трудового законодавства і нормативних актів. Забезпечення умов праці та охорони праці орієнтоване на створення безпечних і здорових умов для співробітників, що мінімізує ризики професійних захворювань і нещасних випадків на виробництві.

Отже, основні функції та завдання управління персоналом спрямовані на формування ефективної системи роботи з кадрами, що забезпечує досягнення стратегічних цілей організації через розвиток, мотивацію і підтримку персоналу.

Щоб побудувати систему управління персоналом на підприємстві, доцільним використовувати різні методи, такі як метод декомпозиції,

порівнянь, динамічний метод, структуризації цілей, експертно-аналітичний, послідовної постановки, нормативний, функціонально-вартісний, балансовий, головних компонент, досвідчений, творчих назад та аналогій.

Оскільки система являється цілісною і впорядкованою сукупністю аспектів, яка володіє певними якостями, не властивими кожному з вхідних в неї елементів окремо, вона може виступати системою більш високого порядку (рис.1.2).

Рисунок 1.2. Система управління персоналом [1.17]

Аналіз кожного з основних елементів системи управління персоналом включає:

1. Планування персоналу. Оцінка процесів прогнозування потреб у персоналі, планування штатного розкладу та формування кадрової політики. Важливо визначити, наскільки ефективно організація передбачає свої потреби у кадрах та як реагує на зміни ринку праці.

2. Набір і відбір персоналу. Аналіз джерел рекрутингу, методів відбору кандидатів, використання сучасних технологій для рекрутингу (наприклад, ATS). Необхідно оцінити, наскільки ефективно організація залучає та обирає кваліфікованих працівників, які відповідають її вимогам.

3. Адаптація нових співробітників. Розгляд програм адаптації, наставництва та коучингу для нових працівників. Важливо визначити, як швидко і успішно нові співробітники інтегруються в організацію та починають ефективно виконувати свої обов'язки.

4. Навчання та розвиток персоналу. Оцінка програм навчання, підвищення кваліфікації та розвитку кар'єри. Аналіз ефективності тренінгів, семінарів та інших навчальних заходів, а також відповідності цих програм потребам організації та працівників.

5. Управління продуктивністю. Вивчення системи оцінки результатів праці, встановлення цілей та KPI, методів моніторингу та оцінки продуктивності. Важливо визначити, наскільки об'єктивно і справедливо оцінюється продуктивність працівників та як результати оцінки використовуються для подальшого розвитку.

6. Мотивація та винагородження персоналу. Аналіз системи матеріальних та нематеріальних стимулів, бонусів, премій та інших форм винагороди. Важливо оцінити, наскільки мотиваційна система сприяє підвищенню продуктивності та задоволеності працівників.

7. Розвиток корпоративної культури. Оцінка корпоративних цінностей, норм та правил поведінки, внутрішніх комунікацій та корпоративних заходів. Важливо визначити, як корпоративна культура впливає на атмосферу в колективі та ефективність роботи.

8. Кадрове діловодство та дотримання трудового законодавства. Аналіз ведення кадрової документації, дотримання трудового законодавства, управління конфліктами та дисциплінарними питаннями. Важливо переконатися, що всі процеси ведуться відповідно до нормативних вимог.

1.3. Сучасні тенденції управління персоналом

Сучасні тенденції в управлінні персоналом відображають зміну підходів до роботи з людськими ресурсами в умовах швидких технологічних, економічних та соціальних змін. Організації адаптуються до нових викликів, інтегруючи інноваційні практики і стратегії для підвищення ефективності управління персоналом. Ось кілька ключових сучасних тенденцій:

1. Діджиталізація управління персоналом.

Використання HR-технологій: Впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для автоматизації HR-процесів (Applicant Tracking System, HRIS, HCM-системи). Це спрощує управління рекрутингом, адаптацією, навчанням, розвитком та оцінкою персоналу. Аналіз даних: Використання аналітики для прийняття обґрунтованих рішень у сфері управління персоналом. Аналіз даних допомагає виявляти тренди, прогнозувати потреби в кадрах, оцінювати ефективність програм навчання та мотивації.

2. Гнучкість робочих умов.

Гібридні та дистанційні моделі роботи: Зростання популярності гібридних моделей роботи, де співробітники можуть працювати як в офісі, так і віддалено. Це вимагає адаптації політик управління персоналом до нових умов, забезпечення необхідних інструментів для віддаленої роботи та підтримки ефективної комунікації. Гнучкі графіки роботи: Запровадження гнучких графіків, що дозволяють співробітникам краще балансувати між роботою та особистим життям. Це підвищує задоволеність роботою та лояльність працівників.

3. Фокус на навчанні та розвитку

Безперервне навчання: Створення програм безперервного навчання, що дозволяють працівникам постійно оновлювати свої знання та навички. Це включає внутрішні тренінги, онлайн-курси, сертифікаційні програми та

партнерства з навчальними закладами. Індивідуалізація навчання: Розробка індивідуальних планів розвитку для кожного співробітника, що враховують їхні кар'єрні цілі та потреби в розвитку навичок.

4. Підвищення ролі корпоративної культури та замученості.

Корпоративна культура: Формування сильної корпоративної культури, яка відображає цінності та місію організації. Це сприяє створенню згуртованого колективу, підвищенню мотивації та продуктивності. Залученість працівників: Використання різних інструментів для вимірювання та підвищення залученості працівників, таких як опитування, зворотній зв'язок, корпоративні заходи та програми визнання досягнень.

5. Увага до різноманітності та інклюзії

Різнomanітність і інклюзія: Розробка стратегій, що сприяють різноманітності та інклюзії в колективі. Це включає створення політик, що забезпечують рівні можливості для всіх співробітників незалежно від їх статі, раси, віку, релігії чи інших характеристик. Культура інклюзії: Формування культури, де кожен співробітник відчуває себе цінним і може вільно виражати свої ідеї та думки.

6. Впровадження концепції здорового робочого середовища.

Баланс робота-життя: Розробка програм, що сприяють балансу між роботою та особистим життям, включаючи гнучкі графіки, можливість віддаленої роботи, відпустки та додаткові дні відпочинку. Програми здоров'я та добробуту: Запровадження програм підтримки фізичного та психічного здоров'я працівників, таких як медичне страхування, заняття спортом, консультації психологів, програми управління стресом.

7. Стратегічне управління талантами

Талант-менеджмент: Системний підхід до управління талантами, який включає виявлення та розвиток високопотенційних працівників, планування кар'єрного росту та створення програм наставництва. Сукцесійне планування:

Розробка планів на випадок зміни керівництва, що забезпечує безперервність бізнес-процесів та підготовку майбутніх лідерів.

8. Використання соціальних медіа та нових комунікаційних платформ

Соціальні медіа для рекрутингу: Використання платформ соціальних медіа для пошуку і залучення кандидатів, підвищення бренду роботодавця. Інструменти комунікації: Використання сучасних інструментів для внутрішньої комунікації, таких як корпоративні месенджери (Slack, Microsoft Teams), платформи для спільної роботи та управління проєктами. Ці сучасні тенденції в управлінні персоналом спрямовані на створення гнучких, інноваційних і стійких систем, що дозволяють організаціям ефективно управляти своїми людськими ресурсами в умовах динамічних змін та високої конкуренції. Вони допомагають підвищити продуктивність працівників, їх задоволеність роботою та лояльність до компанії, що в кінцевому підсумку сприяє досягненню стратегічних цілей організації.

1.4. Поняття, структура і роль кадрового потенціалу

Однією із важливих основ розвитку підприємства є його кадровий потенціал. Адже саме працівники забезпечують реалізацію стратегічних і тактичних цілей організації. Їх професійні вміння, досвід і мотивація визначають ефективність усіх процесів.

Сьогодні кадровий потенціал розглядають не лише у кількості працівників. Це поняття охоплює професійні можливості персоналу, його здатність виконувати завдання підприємства та адаптуватися до змін. Отже, управління кадровим потенціалом стає важливим складником стратегічного менеджменту.

Воно поєднує процеси формування, оцінювання, розвитку та раціонального використання трудових ресурсів. Поняття «кадровий потенціал» трактується по-різному. Це пояснюється тим, що воно має

економічний, соціальний і психологічний зміст. Отже, перед тим як перейти до методів управління, важливо розглянути його сутність і структуру.

У науковій літературі поняття “кадровий потенціал” трактується по-різному. Більшість дослідників підкреслюють, що воно поєднує професійні, інтелектуальні та морально-психологічні характеристики працівників.

На думку І. Бондаренко (2021), кадровий потенціал — це сукупність знань, навичок і можливостей персоналу, які визначають здатність підприємства до розвитку. Дослідниця наголошує, що ефективність кадрового потенціалу проявляється через здатність колективу до інновацій та адаптації до змін.

Водночас Т. Кузнєцова (2022) розглядає кадровий потенціал як систему, що включає кількісні та якісні характеристики працівників, їх мотивацію і готовність підвищувати кваліфікацію. Авторка підкреслює, що потенціал — це не лише наявний ресурс, а й можливість його розвитку.

У більш широкому сенсі, за визначенням О. Грішньої (2020), кадровий потенціал є складовою людського капіталу підприємства. Він формується під впливом економічних, соціальних та організаційних факторів. Таким чином, кадровий потенціал — це не лише сукупність характеристик працівників, а й здатність організації ефективно реалізовувати ці характеристики у процесі діяльності.

Структура кадрового потенціалу

Кадровий потенціал має складну структуру. Він поєднує кілька взаємопов'язаних елементів, які формують загальну здатність персоналу до ефективної праці. Дослідники виокремлюють кількісну, якісну, соціально-психологічну та управлінську складові.

Кількісна складова відображає чисельність персоналу, його професійно-кваліфікаційний склад і відповідність штатної структури цілям

підприємства. Її оцінюють за показниками чисельності, плинності кадрів, рівня зайнятості та стабільності колективу.

Якісна складова характеризує рівень освіти, професійної підготовки, досвіду та компетентностей працівників. Вона визначає можливість колективу виконувати завдання підвищеної складності та впроваджувати інновації.

Соціально-психологічна складова охоплює моральний клімат у колективі, рівень згуртованості, корпоративну культуру та мотивацію працівників. Вона впливає на продуктивність праці й стабільність кадрового складу.

Управлінська складова пов'язана зі здатністю керівництва забезпечувати ефективне використання трудового потенціалу. Це організація праці, делегування повноважень, комунікація і система стимулювання. Разом ці елементи визначають рівень розвитку кадрового потенціалу підприємства.

Роль кадрового потенціалу у розвитку підприємства

Кадровий потенціал визначає можливості підприємства до стабільного розвитку. Без кваліфікованих і мотивованих працівників неможливо забезпечити ефективність виробництва, інноваційність чи якість управлінських рішень. На думку Л. Шевченко (2021), саме кадровий потенціал є базою для реалізації конкурентних переваг підприємства. Авторка зазначає, що працівники не просто виконують функції, а створюють додану вартість через знання, ініціативу та професійні навички.

Водночас кадровий потенціал впливає на здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Сучасні дослідження доводять, що організації з розвиненою системою управління персоналом швидше реагують на ринкові виклики, мають нижчий рівень плинності кадрів і вищу продуктивність праці.

Крім того, кадровий потенціал забезпечує сталість управлінських процесів. Він формує внутрішній кадровий резерв, який дозволяє підприємству зберігати управлінську стабільність навіть за умов змін. Таким чином, роль кадрового потенціалу полягає не лише в забезпеченні поточної діяльності, а й у створенні передумов для стратегічного розвитку.

Отже, кадровий потенціал є багатокomпонентною характеристикою трудових ресурсів підприємства. Він поєднує професійні, мотиваційні, психологічні та управлінські складові, що визначають здатність колективу до ефективної роботи.

Кадровий потенціал виступає не лише внутрішнім ресурсом, а й стратегічним фактором розвитку. Його рівень впливає на конкурентоспроможність підприємства, інноваційність і здатність адаптуватися до змін. Ефективне управління кадровим потенціалом потребує системного підходу — від формування до оцінювання і розвитку персоналу. Саме цей підхід створює передумови для підвищення результативності діяльності організації в довгостроковій перспективі.

1.5. Підходи та принципи управління кадровим потенціалом

Ефективне управління кадровим потенціалом передбачає використання науково обґрунтованих підходів і принципів. Вони визначають, як саме організація формує, оцінює та розвиває свій персонал. Вибір підходу залежить від масштабів підприємства, його стратегії та рівня організаційної культури.

У сучасній економічній науці виділяють кілька основних підходів до управління кадровим потенціалом. Серед них — класичний, системний, компетентнісний, процесний і стратегічний. Кожен із них має власну логіку побудови управлінських рішень і визначає різні акценти у роботі з персоналом. Водночас більшість сучасних дослідників сходяться на думці, що жоден підхід не може бути універсальним. Як показує практика — їх

необхідно поєднувати. Комплексне використання різних методологічних підходів дозволяє ефективно розвивати кадровий потенціал і адаптувати його до змін зовнішнього середовища.

Основні підходи до управління кадровим потенціалом

Класичний підхід сформувався ще на початку XX століття. Його основна ідея полягає в чіткому розподілі функцій, контролі та дисципліні праці. Працівник у цій системі розглядається переважно як виконавець. Такий підхід забезпечує порядок і передбачуваність, але водночас обмежує творчість і ініціативу. У сучасних умовах він зберігає значення лише як складова адміністративного управління.

Системний підхід розглядає кадровий потенціал як частину загальної системи підприємства. Він передбачає взаємозв'язок між усіма елементами організації — персоналом, технологіями, ресурсами та результатами діяльності. У межах цього підходу головне завдання управління — забезпечити узгодженість між елементами системи. Таким чином, кадровий потенціал розглядається як динамічна підсистема, яка впливає на всі інші складові підприємства.

Компетентнісний підхід зосереджений на розвитку ключових компетенцій працівників. Його мета — не просто оцінити кваліфікацію, а визначити, наскільки знання та навички співробітників відповідають стратегічним цілям підприємства. Цей підхід активно використовується при формуванні кадрового резерву, оцінюванні персоналу та розробці програм навчання.

Стратегічний підхід передбачає довгострокове планування розвитку кадрового потенціалу. Він поєднує кадрову політику із загальною стратегією підприємства. Основна увага приділяється прогнозуванню потреб у персоналі, створенню умов для кар'єрного зростання і мотивації працівників.

Водночас стратегічне управління потребує постійного аналізу зовнішнього середовища та готовності до змін.

Принципи управління кадровим потенціалом

Ефективне управління кадровим потенціалом спирається на певні принципи. Вони задають логіку і послідовність управлінських дій. Принципи формують основу для прийняття рішень у сфері підбору, розвитку та мотивації персоналу.

Принцип цілісності означає, що всі процеси роботи з персоналом повинні бути узгоджені між собою. Підбір, навчання, оцінювання та мотивація мають працювати на досягнення спільної мети підприємства. Без єдиної системи управління кадровий потенціал втрачає ефективність.

Принцип ефективності полягає у співвідношенні витрат на розвиток персоналу та отриманих результатів. Важливо не лише залучати працівників, а й забезпечувати віддачу від їхньої діяльності. Цей принцип передбачає застосування показників результативності, таких як KPI або коефіцієнт продуктивності.

Принцип справедливості базується на рівності можливостей для працівників. Справедливі умови оплати, оцінки та просування формують довіру до керівництва й підвищують мотивацію.

Принцип розвитку передбачає постійне вдосконалення компетенцій працівників. Кадровий потенціал не є статичним — він зростає лише за умови системного навчання, наставництва та створення умов для самореалізації.

Водночас сучасні автори виділяють ще принцип гнучкості, який особливо актуальний у нестабільних умовах. Він означає здатність системи управління швидко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі. Гнучкість дозволяє підприємству зберігати кадровий баланс навіть у періоди кризи.

Управління кадровим потенціалом реалізується через основні HR-функції. Вони охоплюють усі етапи роботи з персоналом — від залучення до розвитку. Кожна функція формує окремий напрям у системі управління, але всі вони взаємопов'язані.

Підбір персоналу є першим кроком у формуванні кадрового потенціалу. Від правильного добору кандидатів залежить якість майбутньої роботи колективу. На цьому етапі важливо поєднати професійні вимоги з особистісними якостями працівника.

Адаптація допомагає новим співробітникам швидко включитися в роботу. Її ефективність визначає, наскільки працівник зможе реалізувати свій потенціал. Наявність програми адаптації знижує ризик плинності кадрів і підвищує продуктивність у перші місяці роботи.

Навчання і розвиток — ключова умова підвищення якості кадрового потенціалу. Підприємства, які інвестують у навчання, мають вищий рівень інноваційності й лояльності персоналу.

Мотивація формує внутрішню зацікавленість працівників у досягненні результатів. Вона може бути матеріальною й нематеріальною, але в обох випадках повинна бути справедливою та прозорою.

Оцінювання персоналу дає змогу визначити сильні й слабкі сторони працівників. На основі результатів оцінювання формуються рішення щодо кар'єрного зростання, навчання та винагороди.

Разом ці функції створюють замкнутий цикл управління кадровим потенціалом. Вони забезпечують не лише поточну ефективність, а й розвиток персоналу у стратегічній перспективі.

Отже, управління кадровим потенціалом ґрунтується на поєднанні різних наукових підходів — класичного, системного, компетентнісного та стратегічного. Кожен із них розкриває окремі аспекти роботи з персоналом, а їх поєднання забезпечує комплексність управління. Основу ефективної кадрової політики становлять принципи цілісності, ефективності,

справедливості, розвитку та гнучкості. Вони спрямовують управлінські рішення і забезпечують стабільність кадрової системи.

1.6. Методи оцінювання і розвитку кадрового потенціалу

Оцінювання кадрового потенціалу є важливою складовою системи управління персоналом. Воно дозволяє виявити сильні та слабкі сторони працівників, визначити резерви розвитку й потреби у навчанні. Без системної оцінки неможливо обґрунтувати кадрові рішення або планувати підготовку кадрів.

Мета оцінювання полягає не лише у фіксації поточного рівня компетенцій. Вона охоплює виявлення потенціалу працівника — його можливостей до зростання, адаптації та професійного розвитку. Водночас процес оцінювання має бути об'єктивним і прозорим. Його результати повинні використовуватися для прийняття рішень щодо навчання, просування, стимулювання або зміни посадових обов'язків.

Ефективна система оцінювання створює основу для розвитку кадрового потенціалу. Саме тому оцінка і розвиток тісно пов'язані між собою. Вони утворюють єдиний процес, який забезпечує відповідність людських ресурсів стратегічним цілям підприємства.

Кількісні методи оцінювання кадрового потенціалу

Кількісні методи дають змогу виміряти кадровий потенціал за допомогою числових показників. Вони використовуються для порівняння динаміки, визначення тенденцій і прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Основні кількісні показники охоплюють коефіцієнт плинності кадрів, рівень стабільності персоналу, показники продуктивності праці, рівень кваліфікації та індекс використання робочого часу.

Коефіцієнт плинності кадрів характеризує частку працівників, які залишили підприємство за певний період. Його розраховують як відношення кількості звільнених до середньооблікової чисельності персоналу. Високий рівень плинності свідчить про проблеми в мотивації або умовах праці.

Рівень стабільності кадрів визначається часткою працівників, які працюють понад один рік. Цей показник допомагає оцінити лояльність і задоволеність персоналу.

Продуктивність праці вимірюється співвідношенням обсягу виробленої продукції до чисельності персоналу. Підвищення продуктивності свідчить про ефективне використання кадрового потенціалу.

Коефіцієнт кваліфікації відображає відповідність освіти і досвіду працівників вимогам посад. Його можна визначити за результатами атестацій або аналізу професійної структури колективу.

Застосування кількісних методів дає змогу виявити дисбаланс між трудовими ресурсами і потребами підприємства. Проте самі показники не розкривають причин змін, тому їх слід поєднувати з якісними методами оцінювання.

Якісні методи оцінювання кадрового потенціалу

Якісні методи дають змогу оцінити не лише професійні характеристики працівників, а й їхні поведінкові, психологічні та мотиваційні особливості. Вони допомагають визначити потенціал до розвитку, готовність до змін і ефективність у командній роботі.

Одним із найпоширеніших є метод оцінки за компетенціями. Він базується на визначенні ключових компетентностей, необхідних для виконання певної посади. Працівника оцінюють за такими критеріями, як комунікаційні навички, ініціативність, здатність приймати рішення, відповідальність. Результати дають змогу сформувати індивідуальні плани розвитку.

Інший інструмент — метод “360 градусів”. Він передбачає оцінювання працівника з різних позицій: керівником, колегами, підлеглими та самим працівником. Такий підхід забезпечує комплексне бачення професійних і поведінкових характеристик.

У практиці також застосовують експертні методи оцінювання. Група фахівців аналізує діяльність працівника за визначеними критеріями, враховуючи результати роботи, відгуки клієнтів чи внутрішні показники. Цей метод особливо ефективний для оцінювання управлінського персоналу.

Для виявлення сильних і слабких сторін колективу використовують інтерв'ю, анкетування, тестування та метод матриці ролей, що дозволяє визначити відповідність компетенцій ролям у команді.

Якісні методи не замінюють кількісні, але доповнюють їх. Разом вони створюють повну картину кадрового потенціалу підприємства та допомагають розробити ефективну стратегію його розвитку.

Методи навчання і розвитку кадрового потенціалу

Розвиток кадрового потенціалу передбачає безперервне навчання працівників. Його мета — забезпечити відповідність знань і навичок сучасним вимогам ринку та цілям підприємства.

Одним із базових інструментів є наставництво. Досвідчені працівники допомагають новачкам опанувати професійні стандарти, норми корпоративної культури й особливості роботи. Така форма навчання підвищує адаптацію та скорочує період входження у посаду.

Важливе місце займають внутрішні та зовнішні тренінги. Внутрішні спрямовані на розвиток професійних компетенцій, а зовнішні — на формування нових знань і управлінських навичок. Комбінування обох форм підвищує ефективність навчального процесу.

Електронне навчання (e-learning) дає змогу проходити курси дистанційно. Воно забезпечує гнучкість і доступ до сучасних освітніх

платформ. Цей метод особливо актуальний для підприємств, які працюють у кількох регіонах або мають розгалужену структуру.

Для розвитку управлінських компетенцій застосовують бізнес-симуляції, кейс-методи та рольові ігри. Вони дозволяють відпрацьовувати практичні рішення в умовах, наближених до реальних.

Водночас важливо підтримувати самоосвіту працівників. Підприємства можуть стимулювати її через оплату курсів, участь у конференціях чи систему внутрішнього обміну знаннями.

Розвиток персоналу є безперервним процесом. Він потребує стратегічного планування, інвестицій та зворотного зв'язку між працівниками й керівництвом. Тільки за цієї умови кадровий потенціал перетворюється на рушійну силу розвитку підприємства.

Інструменти HR-аналітики та автоматизації.

Сучасне управління кадровим потенціалом неможливе без використання цифрових технологій. HR-аналітика та автоматизація дозволяють підвищити об'єктивність рішень, скоротити рутинні операції й зробити управління більш прозорим.

HR-аналітика — це система збору та аналізу даних про персонал. Вона дає змогу оцінювати динаміку чисельності, плинність кадрів, ефективність навчання та рівень залученості працівників. На основі цих даних формуються прогнози щодо потреб у персоналі й ризиків звільнення ключових фахівців.

Одним із напрямів є побудова KPI-систем — показників ефективності праці. Вони допомагають зіставити результати діяльності працівників із цілями підприємства. Це створює основу для справедливої мотивації й винагороди.

Значну роль відіграють HRM-системи (Human Resource Management Systems), які автоматизують процеси обліку, рекрутингу, навчання й оцінювання. Такі системи, як *BambooHR*, *PeopleForce*, *Zoho People*,

дозволяють керівникам у реальному часі відстежувати ключові показники персоналу.

Автоматизація також охоплює електронний документообіг, внутрішні портали та платформи зворотного зв'язку. Це спрощує комунікацію між підрозділами та підвищує прозорість управлінських рішень.

Використання HR-аналітики дає підприємству змогу перейти від інтуїтивного до доказового управління персоналом. Таким чином, цифровізація стає інструментом підвищення ефективності кадрового потенціалу і конкурентоспроможності підприємства.

Ефективне управління кадровим потенціалом неможливе без його регулярного оцінювання та розвитку. Кількісні методи дають змогу виміряти об'єктивні показники — продуктивність, стабільність, рівень кваліфікації. Якісні методи, своєю чергою, розкривають особистісні та поведінкові характеристики працівників.

Поєднання обох підходів створює повну картину кадрового потенціалу підприємства. Воно дає змогу виявити резерви розвитку й приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Навчання, наставництво й електронні технології формують сучасну систему розвитку персоналу. Використання HR-аналітики та автоматизації переводить управління кадрами на стратегічний рівень і робить його більш ефективним і прозорим.

1.7. Сучасні тенденції і кращі практики управління кадровим потенціалом

Сучасний ринок праці змінює підходи до управління кадровим потенціалом. Підприємства більше не обмежуються класичними моделями управління персоналом. Вони переходять до стратегічних, аналітичних і гнучких рішень, які враховують нові соціально-економічні умови.

В останні роки особливого значення набули такі тенденції, як цифровізація HR-процесів, розвиток корпоративної культури, орієнтація на добробут працівників і гнучкі форми зайнятості. Компанії розуміють, що мотивація й залученість персоналу напряду впливають на продуктивність і конкурентоспроможність бізнесу.

В Україні ці зміни відбуваються під впливом воєнних дій, міграції робочої сили та переходу на дистанційні формати роботи. Організації вимушені адаптовувати свої кадрові політики, впроваджувати програми підтримки працівників і використовувати нові інструменти управління.

Отже, сучасне управління кадровим потенціалом поєднує технологічні рішення, стратегічне бачення і гуманістичний підхід до людини як ключового ресурсу розвитку.

Ключові сучасні тенденції управління кадровим потенціалом

1. Цифровізація HR-процесів.

Підприємства все активніше впроваджують цифрові інструменти для рекрутингу, навчання, оцінювання та аналітики персоналу. Використання HRM-систем, онлайн-платформ і штучного інтелекту скорочує час на адміністративні завдання та підвищує точність управлінських рішень. Цифровізація також робить HR-функції більш прозорими й орієнтованими на дані.

2. Розвиток корпоративної культури.

Сучасні організації розглядають корпоративну культуру як фактор утримання працівників і підвищення їхньої мотивації. Вона формує довіру, командну взаємодію та спільні цінності. Підприємства, де культура підтримує розвиток і відкритість, мають нижчий рівень плинності кадрів і вищу продуктивність.

3. Орієнтація на добробут працівників (well-being).

Компанії дедалі частіше впроваджують програми, спрямовані на

підтримку фізичного й психологічного стану персоналу. Це медичне страхування, гнучкий графік, підтримка під час стресу чи віддаленої роботи. Такі ініціативи знижують рівень вигорання і підвищують лояльність працівників.

4. Гнучкі форми зайнятості.

Поширення дистанційної роботи, часткової зайнятості та проєктних контрактів дозволяє підприємствам зменшити витрати та швидше реагувати на зміни попиту. Водночас це потребує нових підходів до контролю, комунікації та оцінки результатів.

5. HR-аналітика і управління на основі даних.

Зростає роль аналітичних інструментів, які допомагають прогнозувати потребу в персоналі, оцінювати ризики звільнень і вимірювати ефективність навчання. HR-аналітика перетворює управління персоналом із допоміжної функції на стратегічну.

Таким чином, сучасні тенденції вимагають від підприємств балансу між технологічними інноваціями й увагою до людського фактора. Головна мета — створити умови, у яких працівники відчують стабільність, розвиток і цінність своєї праці.

Особливості впровадження сучасних тенденцій на малих і великих підприємствах.

Сучасні тенденції управління кадровим потенціалом проявляються по-різному залежно від розміру підприємства. Масштаб бізнесу визначає рівень автоматизації, структуру управління і можливості розвитку персоналу. На великих підприємствах HR-система зазвичай структурована і спеціалізована. Є окремі підрозділи, що відповідають за підбір, навчання, мотивацію й аналітику. Впровадження цифрових технологій відбувається швидше, оскільки компанії мають ресурси для інвестицій у HRM-платформи, аналітичні системи та корпоративні програми розвитку.

Водночас складна структура великих організацій створює ризики бюрократизації. Процеси прийняття рішень можуть бути повільними, а інновації — впроваджуватись із запізненням. Тому великі компанії активно впроваджують гнучкі методики управління персоналом, наприклад agile HR або системи швидкого зворотного зв'язку.

Малі підприємства діють інакше. У них кадрова політика часто базується на універсальності працівників і прямій комунікації між керівником і персоналом. Через обмежені ресурси основний акцент робиться на практичному навчанні, наставництві та внутрішній мотивації. Малі фірми більш гнучкі у прийнятті рішень і швидше реагують на зміни, але часто не мають формалізованої системи оцінювання й розвитку кадрів. Це знижує стабільність кадрового потенціалу, проте підвищує його адаптивність.

Таким чином, великі підприємства мають перевагу у масштабі та системності, а малі — у швидкості та гнучкості. Оптимальна модель управління кадровим потенціалом передбачає поєднання обох підходів: технологічної підтримки та людської взаємодії.

Механізми впровадження інновацій у систему управління кадровим потенціалом

Успішне впровадження нових підходів до управління персоналом потребує системності. Інновації не повинні бути разовими заходами — вони мають стати частиною культури організації.

Одним із ефективних інструментів є пілотні проєкти. Їх використовують для тестування нових HR-технологій або методів мотивації на окремих підрозділах. Після аналізу результатів найкращі рішення масштабують на всю організацію. Це знижує ризики та дає змогу оцінити реальний ефект.

Важливим етапом є зворотний зв'язок. Працівники мають можливість висловлювати думки щодо змін, пропонувати власні ідеї або коригування.

Такий підхід підвищує рівень залученості і формує довіру між персоналом та керівництвом.

Оцінювання ефективності впроваджених нововведень проводиться за допомогою показників продуктивності, задоволеності працівників, плинності кадрів чи результатів атестації. Це дає змогу обґрунтовано приймати рішення про подальший розвиток системи.

Інновації також потребують підготовки керівників середньої ланки, адже саме вони забезпечують реалізацію змін у повсякденній роботі. Їхня готовність до нових методів управління визначає успіх усієї HR-стратегії.

Таким чином, впровадження інновацій у сфері управління кадровим потенціалом — це безперервний процес. Він передбачає аналіз, адаптацію, оцінку й удосконалення практик. Постійне вдосконалення кадрової системи забезпечує стабільність і розвиток підприємства навіть у нестабільних умовах.

1.8. Аналіз ринку праці України

Ринок праці України за останні роки зазнав суттєвих змін. Воєнні дії, міграція населення та економічна нестабільність призвели до скорочення зайнятості і зміни структури робочої сили. Частина підприємств припинила роботу або перемістила виробництво, що змінило географію попиту на працю.

У 2025 році ринок праці України демонструє змішані тенденції. Попри поступове відновлення економічної активності, кількість офіційно зайнятих громадян продовжує скорочуватися. Це свідчить про структурні зміни у сфері зайнятості та трансформацію моделей праці.

За даними Пенсійного фонду України, у січні–серпні 2025 року кількість застрахованих осіб у Державному реєстрі соціального страхування становила близько 10 млн осіб, що на 857 тис. менше, ніж у відповідному

періоді минулого року. Це підтверджує тенденцію до скорочення офіційно зайнятого населення.

Водночас динаміка прийняття та звільнення працівників свідчить про певну стабілізацію. У 2025 році кількість прийнятих на роботу майже дорівнює числу звільнених і становить 1,8 млн осіб. Для порівняння, у 2024 році звільнених було на 131 тис. більше, ніж прийнятих, що свідчить про певне вирівнювання ситуації на ринку праці.

За інформацією Державної служби статистики, чисельність зайнятих працівників у суб'єктів господарювання (без урахування банків і бюджетних установ) у 2024 році становила 7,5 млн осіб, тобто майже на рівні попереднього року. Це може свідчити про поступову стабілізацію бізнес-середовища після активної фази воєнних потрясінь.

У свою чергу, Національний банк України відзначає, що у вересні 2025 року покращилися ділові очікування підприємств. Попит на робочу силу зростає повільніше, ніж пропозиція, проте дефіцит кадрів залишається суттєвим чинником, що обмежує економічне зростання.

Станом на 1 жовтня 2025 року на Єдиному порталі вакансій Державної служби зайнятості налічувалося 237 тис. пропозицій роботи, що на 10% менше, ніж у той самий період 2024 року. Це свідчить про зниження активності ринку найму, але не про його спад — ринок зберігає певний баланс між попитом і пропозицією праці.

Таким чином, аналіз ключових показників підтверджує, що ринок праці України у 2025 році переживає етап структурної адаптації. Попри скорочення кількості застрахованих осіб, спостерігається стабілізація у співвідношенні між прийнятими та звільненими працівниками, а також збереження попиту на кваліфіковану робочу силу.

Ситуація на ринку праці в Україні має виражений регіональний характер. Попри загальне скорочення кількості офіційно зайнятих громадян,

у низці регіонів спостерігається підвищений попит на працівників. Це насамперед великі міста та відносно стабільні області заходу країни.

За даними Державної служби зайнятості, станом на 1 жовтня 2025 року для одного шукача роботи в середньому припадало дві пропозиції. Проте ця рівновага є умовною. У Києві, наприклад, кількість вакансій значно перевищує кількість зареєстрованих безробітних: 72 тис. пропозицій проти 3 тис. шукачів роботи. Подібна ситуація спостерігається і у Львівській області — 25 тис. вакансій на 8 тис. осіб, які перебувають у пошуку.

Водночас східні та південні регіони мають протилежну тенденцію. У Донецькій області кількість безробітних перевищує наявні вакансії у десять разів, у Херсонській — утричі. Це зумовлено воєнними діями, частковою окупацією територій, а також міграцією населення.

Попри суттєві диспропорції, загальний попит на робочу силу зберігається. Роботодавці найчастіше шукають кваліфікованих робітників, особливо зварників, електромонтерів, швачок, а також медичних працівників. Такий дефіцит пояснюється відтоком частини кваліфікованих кадрів за кордон і залученням чоловіків до військової служби.

Галузева структура зайнятості також зазнає змін. Найбільш стійкими залишаються промисловість, логістика, сфера послуг і торгівля. Ці види діяльності адаптувалися до нових умов через спрощення процесів та гнучкіші форми зайнятості.

У середньому по країні середня заробітна плата у серпні 2025 року становила 25,9 тис. грн., а на 1 квартал 2025 року – 23460 грн. Її зростання свідчить не лише про інфляційний тиск, а й про прагнення роботодавців утримати працівників у дефіцитних спеціальностях.

Таблиця 1.2

Вид економічної діяльності	Середня зарплата, грн (І кв. 2025)	Відхилення від середнього, грн
----------------------------	---------------------------------------	-----------------------------------

У середньому за всіма галузями	23460	0
Сільське, лісове, рибне господарство	21413	-2047
Промисловість	26183	2723
Будівництво	19699	-3761
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	28902	5442
Транспорт, складське господарство, поштова кур'єрська діяльність	23897	437
Тимчасове розміщування й організація харчування	17926	-5534
Інформація та телекомунікації	65579	42119
Фінансова та страхова діяльність	50289	26829
Операції з нерухомим майном	20773	-2687
Професійна, наукова та технічна діяльність	30868	7408
Сфера адміністративного та допоміжного обслуговування	18774	-4686
Державне управління й оборона; соціальне страхування	28184	4724
Освіта	14307	-9153
Охорона здоров'я та соціальна допомога	17070	-6390
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	16101	-7359
Інші види послуг	26334	2874

Середня зарплата, грн (І кв. 2025)

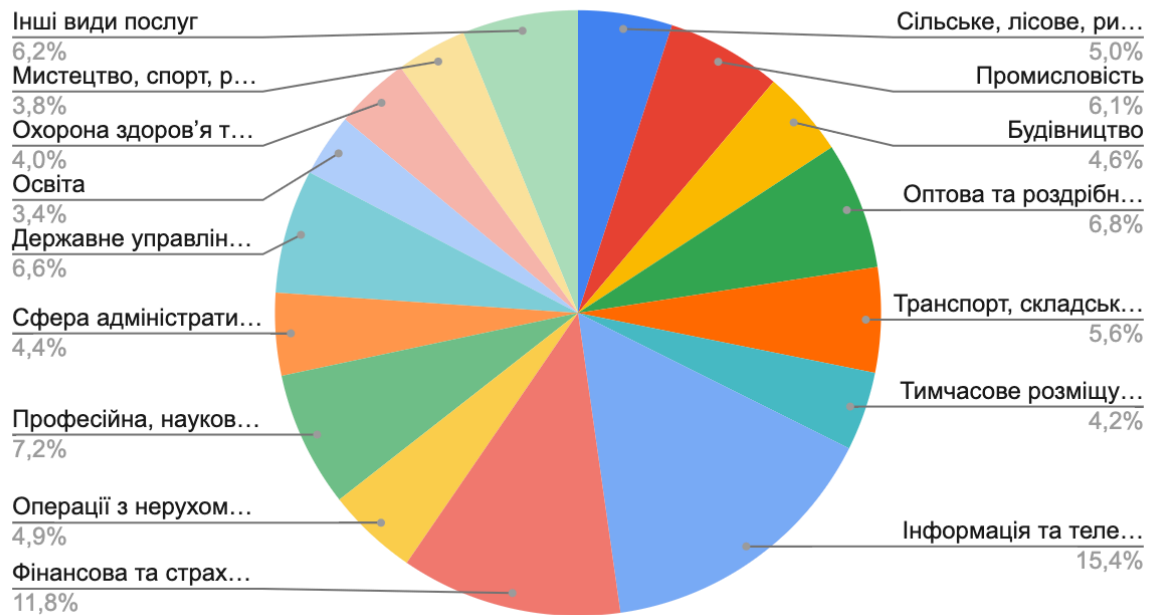

Рис. 1.3. Середня заробітна плата у співвідношенні відсотків

У 2025 році середня заробітна плата в Україні зберігає позитивну динаміку, демонструючи відносну стабільність попри воєнні умови. Середнє значення за третій квартал становить 26,2 тис. грн, що відповідає помірному зростанню порівняно з 2024 роком (за оцінками, приблизно +8–10 %).

Водночас у регіональному розрізі спостерігається помітна нерівномірність рівнів оплати праці, що є наслідком відмінностей у структурі економіки, рівні промислового розвитку, а також міграційних процесів.

Таблиця 1.3.

Регіон	Липень (сер.зарплата, грн)	Серпень (сер.зарплата, грн)
Україна	26 499	25 911
Вінницька	22 674	22 074
Волинська	22 291	21 457
Дніпропетровська	27 413	26 779

Донецька	24 371	24 187
Житомирська	21 621	20 879
Закарпатська	22 246	21 495
Запорізька	24 717	24 681
Івано-Франківська	21 270	20 173
Київська	26 014	25 963
Кіровоградська	19 522	18 778
Луганська	34 553	32 541
Львівська	24 191	23 436
Миколаївська	23 646	23 174
Одеська	21 428	21 078
Полтавська	22 970	22 512
Рівненська	22 738	22 467
Сумська	21 934	21 652
Тернопільська	20 015	19 837
Харківська	21 958	21 613
Херсонська	23 430	22 823
Хмельницька	21 558	21 383
Черкаська	21 594	20 855
Чернівецька	19 202	18 451
Чернігівська	19 920	20 289

м. Київ	40 546	39 535
---------	--------	--------

Липень і Серпень

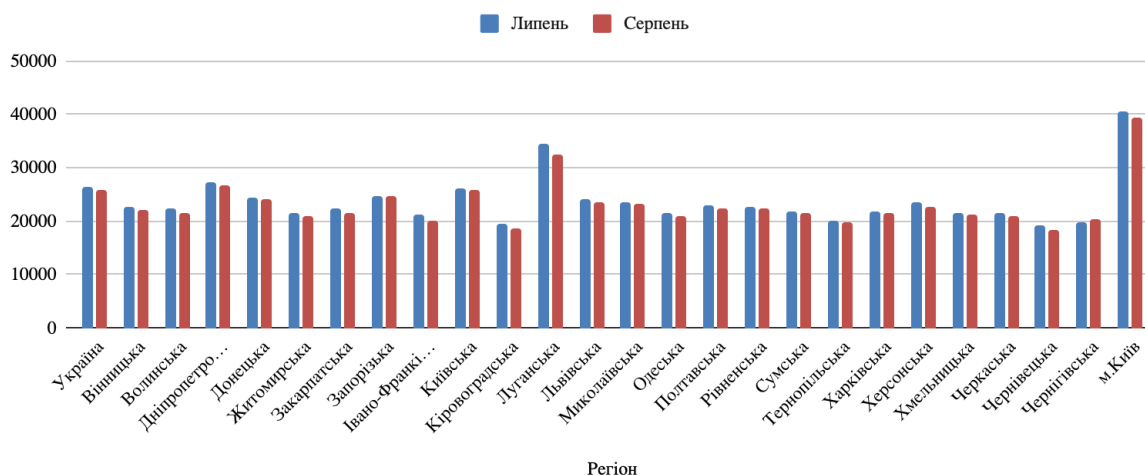

Рис. 1.4. Візуалізація середньої заробітної плати по регіонам

Джерело: Держстат України

Найвищі середні заробітки фіксуються у:

- м. Києві — 40 040 грн, що майже вдвічі перевищує середній показник по країні;
- Луганській області — 33 547 грн, що може пояснюватися невеликою кількістю офіційно працюючих і концентрацією високосплатуваних галузей на які є мало попиту через воєнні дії в регіоні
- Дніпропетровській області — 27 096 грн

Ці області формують верхній сегмент структури оплати праці, що демонструє значну диференціацію доходів між столичними, та регіонами, у яких відбуваються воєнні дії.

Найнижчі показники мають:

- Чернівецька область — 18 826 грн,
- Кіровоградська — 19 150 грн,
- Тернопільська — 19 926 грн.

Це свідчить про збереження регіонального дисбалансу, де сільськогосподарські області характеризуються меншими темпами зростання доходів через сезонність робіт та відсутність високотехнологічного виробництва.

Для Вінницької області, де функціонує підприємство ТОВ «Агротерміка», середня зарплата у липні–серпні 2025 року становила 22,3 тис. грн. Це на 15 % нижче середнього по країні (26,2 тис. грн), але водночас вище, ніж у сусідніх Тернопільській та Черкаській областях.

Цей рівень оплати праці можна охарактеризувати як помірний, що відповідає регіональній промислово-аграрній спеціалізації. Для підприємств машинобудівного профілю, таких як «Агротерміка», цей показник є типовим для регіонального ринку.

Загальна різниця між найвищою (м. Київ — 40 040 грн) та найнижчою (Чернівецька — 18 826 грн) середньою зарплатою сягає понад 2,1 рази, що вказує на суттєву нерівність економічного розвитку регіонів. Також спостерігається невелике зниження зарплат у серпні порівняно з липнем, що може бути пов'язане з літньою сезонністю та коливаннями у сфері будівництва й послуг.

Вплив воєнних дій, релокації підприємств і міграційних процесів.

Війна суттєво трансформувала український ринок праці. Після початку повномасштабного вторгнення відбулися зміни у структурі зайнятості, територіальному розміщенні підприємств та гендерному складі робочої сили.

Одним із головних факторів стала релокація бізнесу із зон активних бойових дій. Частина підприємств повністю або частково перенесла виробництво у безпечніші регіони — переважно на захід України. Це дозволило зберегти робочі місця та забезпечити продовження діяльності. Водночас, у прифронтових областях кількість вакансій скоротилася в рази,

що підтверджується даними Державної служби зайнятості: у Донецькій області попит на працівників у 2025 році залишається критично низьким.

Серйозним викликом для ринку праці стала міграція населення. За даними Агентства ООН у справах біженців, понад 5,8 млн громадян України перебувають за кордоном. Серед них 45% — жінки, 24% — чоловіки, 31% — діти. Це призвело до помітного дефіциту кваліфікованих працівників усередині країни, насамперед у галузях із високими вимогами до практичних навичок — промисловості, будівництві, транспорті, медицині.

Паралельно із зовнішньою міграцією відбулися зміни й у гендерній структурі безробіття. Якщо до початку війни частка жінок серед безробітних становила 55%, то у 2025 році вона зросла до 80%. Причина — масовий призов чоловіків на військову службу та скорочення можливостей для жінок у деяких технічних і виробничих професіях.

Війна також обмежила пропозицію робочої сили. Навіть за збереження певного попиту з боку роботодавців, знайти працівників стало складніше. Рівень дефіциту кадрів залишається високим, особливо у виробничих та технічних професіях.

Попри воєнні виклики, кадровий потенціал України продовжує розвиватися, хоча цей процес має нерівномірний характер. Ключовою тенденцією є поступова переорієнтація робочої сили на галузі, що залишаються життєво важливими для економіки — енергетику, логістику, сільське господарство, будівництво та сферу послуг.

Зберігається дефіцит кваліфікованих кадрів, насамперед робітничих спеціальностей — зварників, електромонтерів, слюсарів, швачок. Водночас, на ринку праці зростає попит на медичних працівників, що зумовлено збільшенням навантаження на систему охорони здоров'я та міграцією персоналу за кордон.

Важливою тенденцією є підвищення середнього рівня заробітної плати, який у серпні 2025 року становив 25,9 тис. грн. Це зростання пояснюється не

лише інфляційними процесами, а й зусиллями роботодавців утримати кваліфікованих працівників, зокрема шляхом підвищення компенсацій та покращення умов праці.

Держава поступово розширює програми підтримки зайнятості. За сприяння Державної служби зайнятості у січні–вересні 2025 року 285 тис. осіб було забезпечено роботою — на 14% більше, ніж торік. Значна частина учасників отримала професійне навчання або підвищення кваліфікації: таких громадян було 78 тис., з них 44 тис. безробітних.

Окрему увагу приділено соціально вразливим групам. За цей період 1,9 тис. осіб з інвалідністю працевлаштовано із компенсацією за облаштування робочих місць. Також 1,2 тис. учасників бойових дій та членів їхніх родин отримали гранти на створення власного бізнесу.

Розвиток кадрового потенціалу відбувається не лише за рахунок працевлаштування, а й завдяки державним програмам підтримки самозайнятості. Так, упродовж 2025 року ухвалено 7,9 тис. позитивних рішень про надання мікрогрантів для започаткування або розширення бізнесу. Це свідчить про зростання ролі малого підприємництва у формуванні нових робочих місць.

Загалом, кадровий потенціал України поступово відновлюється через підвищення участі громадян у програмах зайнятості, розширення можливостей навчання та адаптацію ринку праці до нових економічних умов.

1.9. Висновки до розділу 1

У першому розділі розкрито теоретичні основи управління кадровим потенціалом. Показано, що кадровий потенціал є однією з ключових складових конкурентоспроможності підприємства. Його сутність полягає не лише у кількості працівників, а й у рівні їхньої кваліфікації, професіоналізмі, мотивації та готовності до змін.

Проаналізовано різні підходи до визначення поняття «кадровий потенціал». Зокрема, традиційні підходи акцентують увагу на кількісних характеристиках персоналу, тоді як сучасні – на розвитку компетенцій, здібностей та поведінкових рис працівників. Такий підхід дозволяє оцінювати не лише наявний стан, а й перспективи розвитку трудових ресурсів.

Розглянуто основні принципи управління кадровим потенціалом — цілісність, системність, справедливість, розвиток і відповідальність. Доведено, що ці принципи формують основу ефективної кадрової політики підприємства.

Особливу увагу приділено методам оцінювання кадрового потенціалу. Кількісні методи дозволяють виміряти продуктивність праці, плинність кадрів, рівень кваліфікації. Якісні методи орієнтовані на аналіз компетенцій, професійної поведінки, мотиваційної структури. Збалансоване поєднання цих підходів створює підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень.

Також розглянуто сучасні тенденції управління персоналом. Зокрема, впровадження HR-аналітики, автоматизація процесів підбору і навчання, розвиток дистанційних форм роботи. Показано, що успішні компанії розглядають працівників як головний ресурс, а не витратний елемент.

Таким чином, у першому розділі обґрунтовано, що ефективне управління кадровим потенціалом має стратегічний характер. Воно забезпечує узгодження цілей організації та інтересів працівників, сприяє підвищенню продуктивності праці й адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «АГРОТЕРМІКА»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «Агротерміка»

ТОВ «Агротерміка» — українське підприємство, яке спеціалізується на виробництві, реалізації та сервісному обслуговуванні твердопаливних котлів і теплогенераторів. Компанія працює на ринку енергоефективного обладнання понад десять років та має стабільну динаміку розвитку. Головний офіс розташований у місті Вінниця, що забезпечує зручну логістичну позицію для роботи з клієнтами у центральному та західному регіонах України.

Основний напрям діяльності — виробництво теплотехнічного обладнання для систем опалення промислових і побутових об'єктів. Підприємство розробляє та виготовляє теплогенератори різної потужності, адаптовані до використання твердого палива, зокрема деревини, пелет та аграрних відходів. Продукція підприємства використовується у сільському господарстві, тепличних комплексах, закладах освіти, комунальних підприємствах.

Разом із виробництвом, компанія займається монтажем і технічним обслуговуванням котлів, що забезпечує повний цикл надання послуг — від виготовлення до експлуатаційної підтримки. Такий підхід дозволяє зберігати якість продукції та формує довіру споживачів.

Підприємство активно співпрацює з постачальниками комплектуючих в Україні та Європі. Використання сучасних технологій дає можливість підтримувати конкурентоспроможність продукції навіть за умов коливань енергетичного ринку.

Протягом останніх років «Агротерміка» зміцнила свої позиції як вітчизняний виробник альтернативного теплового обладнання, який поєднує якість, надійність і помірну ціну. Водночас підприємство розвиває

партнерські зв'язки з монтажними організаціями, сервісними центрами та дилерами, що сприяє розширенню збуту продукції.

Отже, діяльність підприємства спрямована не лише на виробництво котлів, а й на створення цілісної системи енергоефективних рішень для промислових і побутових споживачів. Це забезпечує «Агротерміці» гнучкість, стабільний попит і перспективу розвитку навіть в умовах економічної нестабільності та зростання вартості енергоресурсів.

Організаційно-управлінська структура підприємства

Організаційна структура ТОВ «Агротерміка» побудована за лінійно-функціональним принципом, що є типовим для підприємств малого бізнесу. Управління зосереджене в руках директора, який одночасно виконує функції засновника та головного управлінця. Така модель забезпечує оперативність у прийнятті рішень і гнучкість у взаємодії з партнерами.

Директор координує всі напрями діяльності підприємства — виробництво, збут, фінанси та роботу із зовнішніми контрагентами. Бухгалтер веде облік і забезпечує фінансову звітність, контролює рух коштів і податкові операції. Ці дві ключові посади формують адміністративне ядро компанії.

Разом із тим, виробнича та сервісна діяльність здійснюється через залучених спеціалістів — зварювальників, монтажників, токарів, сервісних інженерів. Вони виконують роботи на договірній або аутсорсинговій основі. Це дозволяє компанії уникати постійних витрат на утримання штату і водночас зберігати виробничі потужності на необхідному рівні.

Окрему роль відіграють партнерські дилерські мережі, які забезпечують реалізацію продукції у регіонах України. Вони здійснюють функції маркетингу, продажу та технічного супроводу, що фактично розширює кадровий потенціал підприємства без збільшення чисельності працівників.

Організаційно-управлінська структура підприємства включає три основні ланки:

Таб. 2.1.

Рівень управління	Функції	Ключові виконавці
Адміністративний	Загальне управління, стратегічне планування, фінансовий контроль	Директор, бухгалтер
Виробничо-технічний	Виготовлення, монтаж, сервісне обслуговування продукції	Залучені спеціалісти, підрядники
Збутовий	Продажі, консультації, робота з клієнтами	Менеджери, дилери, монтажні команди

Джерело: узагальнено за даними підприємства, 2024 р.

Така структура дозволяє ефективно поєднувати централізоване управління з децентралізованим виконанням операційних функцій. Водночас вона створює умови для швидкої адаптації до змін ринку та сезонності попиту.

Разом із тим, відсутність постійного кадрового відділу та формалізованої HR-системи обмежує можливості довгострокового планування розвитку персоналу. Управління кадрами здійснюється безпосередньо керівником, що є характерною рисою малих підприємств, але потребує удосконалення в умовах розширення діяльності.

Отже, організаційно-управлінська структура ТОВ «Агротерміка» відповідає сучасним вимогам гнучкого управління, проте потребує розвитку механізмів системної роботи з персоналом — особливо у напрямі планування, навчання та мотивації залучених працівників.

Фінансово-економічна характеристика підприємства

Фінансово-економічні показники відображають масштаби та динаміку розвитку ТОВ «Агротерміка».

Таб. 2.2. Основні фінансово-економічні показники ТОВ «Агротерміка» за 2022–2024 рр.

Показник	Одиниця виміру	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Дохід (виручка від реалізації)	тис. грн	3 045,0	6 300,0	3 483,3
Чистий фінансовий результат (прибуток / збиток)	тис. грн	– 37,2	7,7	135,5
Вартість активів	тис. грн	330,0	114,3	865,9
Поточні зобов'язання	тис. грн	365,0	141,6	757,7
Середньооблікова кількість працівників	осіб	1	2	0

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства, 2022–2024 рр.

Аналіз динаміки показників свідчить, що підприємство функціонує стабільно, незважаючи на коливання обсягів доходів. У 2023 році відбулося суттєве зростання виручки до 6,3 млн грн, що пов'язано з активізацією попиту на теплотехнічне обладнання. У 2024 році обсяги реалізації зменшилися, однак чистий прибуток зріс майже у 18 разів — до 135,5 тис. грн. Це свідчить про зниження витрат і підвищення ефективності використання ресурсів.

Активи підприємства збільшилися з 330,0 тис. грн у 2022 р. до 865,9 тис. грн у 2024 р., що підтверджує розширення виробничої бази та оновлення основних засобів. Паралельно зростання зобов'язань до 757,7 тис. грн пояснюється збільшенням обсягів господарських операцій і залученням додаткових ресурсів.

Таб. 2.3. Показники фінансової ефективності діяльності ТОВ
«Агротерміка»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Динаміка 2022–2024 рр., %
Рентабельність продажів, %	–1,2	0,1	3,9	+ 5,1
Рентабельність активів, %	–11,3	6,7	15,6	+ 26,9
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,48	0,44	0,47	– 0,01

Розраховано за даними фінансової звітності підприємства.

Отримані результати свідчать, що підприємство демонструє поступове покращення фінансової стійкості. Рентабельність продажів зросла з –1,2 % до 3,9 %, а рентабельність активів — із –11,3 % до 15,6 %. Це означає, що підприємство ефективніше використовує свої ресурси і поступово виходить на стабільний рівень прибутковості.

Водночас, структура джерел фінансування залишається помірно ризикованою: майже половину активів становлять зобов'язання. Проте, для мікропідприємств така пропорція є типовою і не свідчить про надмірну фінансову залежність.

Отже, фінансово-економічний стан ТОВ «Агротерміка» можна охарактеризувати як стабільний із тенденцією до зростання ефективності діяльності. Підприємство має достатній потенціал для розвитку виробництва, розширення партнерської мережі та вдосконалення системи управління кадровими ресурсами, що є наступним напрямом дослідження.

Фінансова звітність ТОВ «Агротерміка» за 2024 рік свідчить про позитивну динаміку основних результативних показників. Чистий дохід від реалізації продукції становив 3 483,3 тис. грн, що, попри зменшення порівняно з 2023 роком, забезпечило прибуткову діяльність. Підприємство зуміло оптимізувати витрати, знизивши собівартість реалізованої продукції

до 3 347,8 тис. грн, що становить близько 96 % від обсягу доходів. У результаті отримано чистий прибуток у розмірі 135,5 тис. грн, тоді як у 2023 році цей показник становив лише 7,7 тис. грн.

Таб. 2.4. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «Агротерміка»,
2023–2024 рр.

Показник	Одиниця виміру	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+/-)	Темп зростання, %
Чистий дохід від реалізації	тис. грн	6 300,0	3 483,3	-2 816,7	55,3
Собівартість реалізованої продукції	тис. грн	6 140,0	3 347,8	-2 792,2	54,5
Чистий прибуток	тис. грн	7,7	135,5	+127,8	1 760,0

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства.

Попри зниження доходів, рентабельність продажів зросла більш ніж у 15 разів — із 0,1 % до 3,9 %. Це свідчить про ефективнішу систему управління витратами, зокрема оптимізацію закупівель матеріалів та зниження енергозатратності виробництва.

Згідно з балансом, на кінець 2024 року загальна вартість активів підприємства становила 865,9 тис. грн, що у 7,6 раза більше, ніж на початку року (114,3 тис. грн). Найбільшу частку активів становить поточна дебіторська заборгованість (835,0 тис. грн), що пояснюється відстроченими розрахунками з контрагентами. Грошові кошти і їх еквіваленти становили 30,9 тис. грн — показник свідчить про мінімальний залишок ліквідних ресурсів. Пасив балансу показує, що основним джерелом фінансування є поточні зобов'язання (757,7 тис. грн), тобто короткострокові кредити постачальників і кредиторська заборгованість за товари, роботи й послуги.

Власний капітал підприємства зріс до 108,2 тис. грн, що вказує на відновлення фінансової стійкості після збитків попередніх років.

Таб. 2.5. Структура активів і пасивів ТОВ «Агротерміка» станом на 31.12.2024 р.

Показник	На початок року, тис грн	На кінець року, тис грн	Питома вага, %
Активи			
Необоротні активи	0,0	0,0	0,0
Оборотні активи, у т.ч.:	114,3	865,9	100,0
– запаси	–	–	–
–дебіторська заборгованість	89,1	835,0	96,4
– грошові кошти	25,2	30,9	3,6
Пасиви			
Власний капітал	–27,3	108,2	12,5
Поточні зобов’язання	141,6	757,7	87,5
Баланс	114,3	865,9	100,0

Джерело: форма № 1-мс, фінансова звітність ТОВ «Агротерміка» за 2024 р.

Таким чином, у 2024 році підприємство продемонструвало оздоровлення фінансового стану після спаду, спричиненого попередніми роками. Зростання чистого прибутку, розширення активів і збільшення власного капіталу підтверджують ефективність обраної моделі управління, заснованої на гнучкій організації виробництва та залученні працівників через індивідуальні трудові та цивільно-правові договори.

2.2. Структура та організаційні особливості кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка»

Кадровий потенціал підприємства — це сукупність професійних, кваліфікаційних і особистісних характеристик працівників, що забезпечують ефективну діяльність підприємства, його конкурентоспроможність та інноваційний розвиток.

Для ТОВ «Агротерміка» кадровий потенціал має особливу організаційну структуру, зумовлену специфікою виробничого процесу, сезонністю попиту та високим рівнем індивідуалізації продукції.

ТОВ «Агротерміка» функціонує за проектно-виробничою моделлю, що поєднує класичну управлінську вертикаль із гнучкими формами залучення фахівців на договірній основі. Основу структури становлять:

- Адміністративно-управлінський персонал — директор, бухгалтер, менеджер із закупівель, які забезпечують координацію виробництва, облік та фінансовий контроль.
- Технологічний персонал — інженери-конструктори, які здійснюють розробку технічної документації та адаптацію котлів під потреби замовників.
- Виробничо-монтажна ланка — зварювальники, монтажники, електрики, які виконують виготовлення, збірку та монтаж обладнання.
- Сервісно-логістичний персонал — водії, кур'єри, монтажники сервісного обслуговування.

У зв'язку з тим, що виробництво котлів має несталий обсяг замовлень, підприємство використовує гнучку кадрову політику: частина виконавців залучається на підставі індивідуальних угод та партнерських контрактів, що дозволяє мінімізувати постійні витрати на оплату праці та адаптувати виробничі ресурси до реального попиту.

Таб. 2.6. Орієнтовна структура кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка»

Категорія персонал	Посади / функції	Кількість осіб орієнтовно	Форма залучення	Основні завдання
Керівництво	Директор, головний інженер	1–2	Постійна зайнятість	Організація виробництва стратегічне управління
Адміністративно-бухгалтерський персонал	Бухгалтер, менеджер із закупівель	1	Постійна зайнятість / договір	Облік, фінансовий контроль
Інженерно-технічний персонал	Інженер-конструктор, технолог	1–2	Договір підряду	Розробка креслень, технічне супроводження
Виробничо-монтажна ланка	Зварювальники, монтажники, слюсарі	5–10	Тимчасова/ договірна	Виготовлення, монтаж, пусконаладження котлів
Логістика та обслуговування	Водій, сервісний монтажник	2–3	Договірна	Доставка, післягарантійне обслуговування
Разом (еквівалентні штатним одиницям)		10–15		

Джерело: узагальнено на основі даних підприємства та галузевих особливостей.

Особливості кадрової моделі:

- Децентралізація виробництва. Основні виробничі операції (зварювання, монтаж, збірка) можуть виконуватись на сторонніх майданчиках або у майстернях, що належать залученим фахівцям. Це забезпечує економію капітальних витрат і гнучкість виробничих потужностей.
- Модель партнерських відносин. Замість класичної форми найму, підприємство активно використовує контрактні угоди з майстрами,

монтажними бригадами та логістами. Такий підхід дозволяє зберігати стабільну якість продукції, залучаючи фахівців із власним обладнанням.

- Висока професійна спеціалізація. Переважна частина виконавців має технічну освіту або досвід у сфері теплотехніки, монтажу котлів і систем опалення. Це зменшує потребу у внутрішньому навчанні й дозволяє підтримувати високий рівень продуктивності праці.
- Сезонний характер зайнятості. Попит на опалювальні котли має сезонні коливання, тому чисельність фактичного персоналу змінюється протягом року. У пікові періоди (літо—осінь) кількість залучених працівників може збільшуватись удвічі.

Таким чином, кадрова модель ТОВ «Агротерміка» базується на гнучкому поєднанні постійного управлінського ядра та залучених виробничих фахівців. Це дозволяє ефективно реагувати на ринкові зміни, знижувати собівартість продукції та зберігати конкурентоспроможність, не втрачаючи при цьому якість виготовлення котлів.

Кількісна та якісна оцінка кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка».

Оцінка кадрового потенціалу є одним із ключових етапів аналізу ефективності діяльності підприємства, адже саме персонал формує якість продукції, рівень технологічної інноваційності та конкурентоспроможність на ринку. Для ТОВ «Агротерміка» специфіка кадрового потенціалу полягає у поєднанні постійно зайнятих управлінців і фахівців, які залучаються до виконання окремих виробничо-монтажних завдань на договірній основі.

Кількісна характеристика персоналу

Попри те, що офіційна звітність відображає відсутність постійного штату працівників, фактична структура персоналу має гнучку конфігурацію.

Упродовж звітнього 2024 року до діяльності підприємства залучалось близько 10–15 осіб на різних етапах виробничого процесу. Це дає підстави розглядати кадровий потенціал як мобільну трудову систему, орієнтовану на результат. У таблиці 2.6 наведено узагальнену кількісну характеристику трудових ресурсів підприємства.

Таб. 2.7. Кількісний склад трудових ресурсів ТОВ «Агротерміка» у 2024 році
(умовна оцінка)

Категорія персоналу	Середньооблікова кількість осіб	Частка у загальній структурі, %	Форма співпраці
Керівництво (директор, менеджер)	2	13,3	Постійна
Бухгалтерія та адміністрування	1	6,7	Постійна/договірні
Інженери-конструктори, технологи	2	13,3	Проектна (договірна)
Виробничі робітники (зварювальники, монтажники)	7	46,7	Тимчасова / договірні
Логістика та обслуговування	3	20,0	Договірна
Разом	15	100	—

Джерело: узагальнено на основі внутрішніх даних та аналітичної оцінки структури діяльності підприємства.

Якісна характеристика кадрового потенціалу.

У якісному вимірі персонал ТОВ «Агротерміка» характеризується такими рисами:

1. Високий рівень технічної компетентності. Залучені фахівці здебільшого мають середню спеціальну або технічну освіту (зварювальники, монтажники, слюсарі), а також досвід роботи в суміжних галузях — теплотехніці, будівництві, установці систем опалення. Це забезпечує стабільну якість виготовлення котлів.
2. Досвід і спеціалізація. Середній трудовий стаж основних виконавців становить понад 8–10 років, що свідчить про високий рівень професіоналізму. Інженерно-конструкторський персонал має глибоке розуміння процесів проектування енергоефективного обладнання.
3. Перевага зрілої вікової групи. Більшість виконавців належить до вікової категорії 30–50 років, що оптимально для виробничої сфери: поєднання практичного досвіду з фізичною витривалістю.
4. Гнучкість і мобільність. Відсутність постійного штату не зменшує ефективності, адже підприємство має налагоджену мережу партнерських зв'язків. Така система дозволяє швидко формувати робочі бригади під конкретне замовлення.
5. Невисока управлінська вертикаль. Прийняття рішень здійснюється централізовано директором підприємства, що спрощує комунікації, скорочує час узгоджень і забезпечує оперативне реагування на потреби клієнтів.

Таб. 2.8. Якісна характеристика кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка»

Показник	Характеристика / оцінка
Середній вік працівників	38 років
Середній трудовий стаж	9 років
Рівень освіти	60% – технічна, 30% – середня спеціальна, 10% – вища

Основна спеціалізація	Виробництво та монтаж котлів, теплотехнічне обладнання
Частка керівно персоналу	13%
Кваліфікаційна структура	55% – робітничі спеціальності, 25% – інженерно-технічні, 20% управлінсько-адміністративні
Форма зайнятості	Змішана: постійна + договірна
Рівень плинності кадрів	Низький (через довготривалі партнерські відносини)

Таким чином, кадровий потенціал ТОВ «Агротерміка» можна охарактеризувати як компактний, професійно збалансований і технологічно орієнтований. Незважаючи на формальну відсутність штатних працівників у звітності, підприємство має стійку систему трудових взаємовідносин, що забезпечує стабільне функціонування виробничого процесу та розвиток конкурентних переваг на ринку енергоефективного обладнання.

Аналіз динаміки та ефективності використання кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка»

Оцінювання ефективності кадрового потенціалу є необхідним для визначення рівня результативності використання трудових ресурсів і їхнього впливу на фінансові результати підприємства.

Для цього доцільно порівняти основні економічні показники за 2022–2024 роки, спираючись на офіційну фінансову звітність (баланс і звіт про фінансові результати).

Таб. 2.9. Динаміка основних фінансово-економічних показників ТОВ
«Агротерміка» за 2022–2024 рр.

Показник	Одиниця виміру	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024/2022, %
Дохід від реалізації	тис. грн	3 045,0	6 300,0	3 483,3	+14,4
Чистий прибуток (збиток)	тис. грн	–37,2	7,7	135,5	× позитивна динаміка
Активи	тис. грн	330,0	114,3	865,9	+162,4
Зобов'язання	тис. грн	365,0	141,6	757,7	+107,6
Середньооблікова кількість працівників*	осіб	1	2	0 (умовно 10–15 залучених)	—

Джерело: сформовано за даними офіційної фінансової звітності підприємства за 2022–2024рр.

Динамічний аналіз. Як видно з таблиці 2.8, у 2023 році підприємство досягло пікового показника доходу — 6,3 млн грн, однак у 2024 р. відбулося його зниження майже вдвічі. Попри це, чистий прибуток зріс до 135,5 тис. грн, що свідчить про суттєве скорочення витрат і підвищення ефективності господарської діяльності.

Позитивну тенденцію також спостерігаємо щодо збільшення активів — у 2024 році їхній обсяг зріс майже у 2,6 раза порівняно з 2022 р. Це може свідчити про оновлення оборотних коштів, збільшення запасів або розширення виробничої бази.

Показники ефективності використання трудових ресурсів

Для оцінки рівня результативності використання персоналу застосовуються такі показники:

- Продуктивність праці (Пп) — відношення чистого доходу до середньооблікової чисельності працівників;

- Прибуток на одного працівника (Пприб) — відношення чистого прибутку до кількості працівників.

Оскільки частина персоналу працює на договірній основі, для розрахунків приймаємо середню умовну чисельність у 10 осіб.

Таблиця 2.10. Розрахунок ефективності використання кадрового потенціалу
ТОВ «Агротерміка»

Показник	Формула розрахунку	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Продуктивність праці, тис. грн/особу	Дохід / кількість працівників	$3\,045,0 / 1 = 3\,045,0$	$6\,300,0 / 2 = 3\,150,0$	$3\,483,3 / 10 = 348,3$
Прибуток на одного працівника, тис. грн	Прибуток / кількість працівників	$(-37,2) / 1 = -37,2$	$7,7 / 2 = 3,9$	$135,5 / 10 = 13,55$
Рентабельність продажів,	$(\text{Прибуток} / \text{Дохід}) \times 100$	-1,2	0,12	3,9

Аналітична інтерпретація результатів

1. Продуктивність праці за 2024 рік зменшилася у зв'язку зі зростанням умовної кількості виконавців (через залучення більшої кількості монтажників та технічних працівників). Водночас загальний обсяг виробництва залишився стабільним.
2. Рентабельність продажів у 2024 році зросла до 3,9%, що вказує на підвищення ефективності операційних витрат та оптимізацію ресурсів.
3. Прибуток на одного працівника зріс утричі у порівнянні з 2023 роком, що свідчить про результативність нової системи управління персоналом — гнучкої, без постійного штатного навантаження.
4. Зростання активів і зобов'язань відображає перехід підприємства до масштабнішої діяльності, можливо, з більшими партіями замовлень і

попереднім фінансуванням від клієнтів.

Ефективність використання кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка» поступово зростає. Попри скорочення доходу в 2024 році, підприємство змогло підвищити прибутковість і зміцнити фінансову стійкість. Це стало можливим завдяки оптимізації витрат, гнучкому управлінню персоналом і залученню висококваліфікованих фахівців за потреби.

Таким чином, кадрова модель підприємства, заснована на поєднанні постійного управлінського ядра та тимчасових виконавців, є ефективною для виробництва енергоефективного обладнання в сучасних ринкових умовах.

2.3. Висновки до розділу 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено комплексний аналіз господарської діяльності та кадрового потенціалу ТОВ «Агротерміка». На основі офіційних фінансових звітів за 2022–2024 роки, а також внутрішніх характеристик організації визначено сучасний стан підприємства та основні тенденції його розвитку.

За досліджуваний період підприємство продемонструвало позитивну фінансову динаміку. Попри коливання обсягів доходів, чистий прибуток у 2024 році зріс до 135,5 тис. грн, що свідчить про ефективну політику оптимізації витрат і поступове зростання фінансової стійкості. Активи підприємства за цей час збільшилися майже утричі, що є ознакою розширення виробничих можливостей і підвищення обсягів оборотного капіталу.

Аналіз показників рентабельності засвідчив позитивну тенденцію: у 2022 році підприємство зазнало збитків (–37,2 тис. грн), у 2023 р. вийшло на символічний прибуток (7,7 тис. грн), а у 2024 р. — забезпечило зростання рентабельності продажів до 3,9%. Це означає, що ТОВ «Агротерміка»

адаптувалося до ринкових умов і змогло стабілізувати діяльність після періоду збитковості.

Підприємство функціонує у формі товариства з обмеженою відповідальністю з невеликим адміністративним ядром, що виконує управлінські, логістичні та фінансові функції. Виробничий процес організовано за змішаною моделлю — частину робіт виконують залучені спеціалісти (зварювальники, монтажники, електрики, збирачі металоконструкцій), які працюють на умовах цивільно-правових договорів або як фізичні особи-підприємці (ФОПи).

Така модель є економічно виправданою для малого бізнесу, який прагне мінімізувати постійні витрати й водночас забезпечити гнучкість виробничого процесу. Вона дозволяє оперативно формувати команди під окремі проєкти — наприклад, під серійне виготовлення котлів певного типу або виконання монтажних робіт на об'єктах замовників.

Попри те, що у фінансовій звітності зазначено “0 працівників”, на практиці кадровий потенціал підприємства формується за рахунок тимчасових і договірних трудових відносин, що є типовою рисою для малих виробничих ТОВ у галузі машинобудування.

Аналіз кадрового потенціалу

У процесі дослідження виявлено, що підприємство використовує комбіновану кадрову структуру, де управлінський персонал (керівник, бухгалтер, менеджер із продажу) є постійним, а виробничі та технічні виконавці — змінними залежно від обсягів замовлень. Така модель сприяє зменшенню адміністративного навантаження та забезпечує конкурентоспроможність у собівартості продукції.

Розрахунок продуктивності праці (348,3 тис. грн/особу у 2024 році) та прибутку на одного працівника (13,6 тис. грн/особу) свідчить про достатньо високий рівень ефективності використання людських ресурсів. Підприємство

досягає результатів, співставних із середніми показниками малих промислових підприємств України, навіть при мінімальному штаті.

У майбутньому підвищення ефективності кадрового потенціалу можливе через:

- формування системи мотивації для залучених виконавців;
- впровадження системи оцінки ефективності (KPI);
- створення резерву кадрів для забезпечення безперервності виробництва;
- підвищення кваліфікації персоналу у сфері монтажу та експлуатації котельного обладнання.

Проблемні аспекти діяльності

Попри позитивну динаміку розвитку, діяльність підприємства має певні обмеження:

1. Відсутність постійного виробничого штату створює ризики щодо стабільності виконання великих контрактів.
2. Нестача формалізованої системи управління персоналом знижує можливості для системного розвитку кадрового потенціалу.
3. Коливання обсягів доходів у 2023–2024 роках свідчить про залежність підприємства від сезонності та нестачу диверсифікації ринків збуту.

Водночас гнучка організаційна структура, низькі постійні витрати й технологічна спеціалізація створюють підґрунтя для подальшого розвитку підприємства в умовах обмежених ресурсів.

Проведений аналіз засвідчив, що ТОВ «Агротерміка» є життєздатним, ефективним та гнучким виробничим суб'єктом, який зумів адаптуватися до сучасних економічних умов. Кадровий потенціал підприємства, хоч і не відображений у звітності у традиційному вигляді, фактично є одним із

ключових факторів успіху, адже саме завдяки кваліфікованим фахівцям забезпечується якість і конкурентоспроможність продукції.

Управління трудовими ресурсами на основі гнучкої моделі співпраці з виконавцями дозволяє зменшити навантаження на фонд оплати праці та водночас зберігати високий рівень результативності. Такий підхід є характерним для малих підприємств виробничої сфери й може розглядатися як приклад ефективного використання кадрового потенціалу в умовах нестабільної економіки.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТОВ «АГРОТЕРМІКА»

3.1. Аналіз проблем і потреби у вдосконаленні кадрової роботи

У ході аналізу діяльності ТОВ «Агротерміка» виявлено низку проблем, що стримують розвиток кадрового потенціалу підприємства. Насамперед це відсутність формалізованої системи управління персоналом. Більшість рішень приймається без чітко визначених процедур, а кадрова робота виконується паралельно з іншими управлінськими функціями керівника.

Водночас підприємство має обмежену чисельність постійного штату, що створює труднощі з плануванням виробничих процесів. Значна частина робіт виконується залученими спеціалістами — монтажниками, зварювальниками, електриками. Така модель забезпечує гнучкість, проте ускладнює контроль за якістю виконання завдань і знижує стабільність кадрового складу.

Ще однією проблемою є відсутність системи оцінювання результативності праці. Оплата здійснюється переважно за обсягом виконаних робіт, без прив'язки до показників ефективності чи якості. Це зменшує мотивацію працівників до підвищення кваліфікації й не стимулює ініціативу.

Окрім цього, підприємство не має структурованої системи адаптації нових працівників. Вступ до роботи відбувається у спрощеній формі, без наставництва чи ознайомлення з корпоративними стандартами. Через це зростає плинність кадрів серед нових виконавців, особливо в монтажних бригадах.

Також відзначається недостатній рівень внутрішньої комунікації. Працівники, що залучаються на умовах підяду, часто не отримують

зворотного зв'язку щодо результатів роботи або пропозицій щодо вдосконалення процесів.

Отже, основні напрями вдосконалення системи управління персоналом мають бути спрямовані на:

- формування кадрового резерву для виробничих і адміністративних позицій;
- розроблення програми адаптації для нових працівників;
- підвищення мотивації через матеріальні й нематеріальні стимули.

Для невеликих підприємств кадровий резерв є не просто формальністю, а необхідним елементом стабільності. ТОВ «Агротерміка» працює в умовах сезонних коливань попиту, тому ризик втрати ключових працівників може зупинити виробничий процес. Формування резерву кадрів дає змогу швидко заміщувати посади та уникати простоїв.

Кадровий резерв можна створити навіть без великого штату. До нього доцільно включати фахівців, які вже співпрацюють із підприємством на умовах підяду, а також колишніх працівників або стажерів. Такий підхід не потребує додаткових витрат, але дозволяє підтримувати стабільність у виконанні виробничих завдань.

Під час формування резерву важливо визначити ключові ролі, які мають найбільше значення для безперервної роботи. Для «Агротерміки» це передусім виробничі та технічні спеціальності — зварювальники, монтажники, майстри збірки котлів, а також інженер-конструктор і менеджер із постачання.

Таблиця 3.1

Пропонований кадровий резерв ТОВ «Агротерміка»

Посада / роль	Потенційні кандидати	Джерело підбору	Підготовчі заходи	Періодичність оновлення резерву
Зварювальник металоконструкцій	Працівники попередніх проєктів, підрядники	База ФОП колишні виконавці	Перевірка кваліфікації, коротке технічне навчання	Щороку
Монтажник котельного обладнання	Тимчасові працівники об'єктів	Рекомендації партнерів, оголошення	Ознайомлення технологічними стандартами	Раз на 6 місяців
Майстер виробництва	Досвідчені працівники, які мають лідерські навички	Внутрішній відбір	Наставництво, короткий курс управління	Раз на рік
Інженер-конструктор	Студенти технічних спеціальностей, фахівці проєктних бюро	Освітні заклади, фриланс	Стажування, дистанційна участь у проєктах	Раз на рік
Менеджер постачання	Працівники сфери торгівлі логістики	Рекрутингові сайти, колишні партнери	Ознайомлення процесами закупівель підприємства	За потреби

Створення такого резерву дозволить підприємству підтримувати гнучкість і водночас уникати кадрових розривів. Важливо не лише визначити кандидатів, а й підтримувати з ними контакт: інформувати про нові проєкти, пропонувати короткі навчальні програми, залучати до тимчасових робіт. Це

допомагає зберегти потенційних працівників і підвищити лояльність до підприємства.

Фактично кадровий резерв для «Агротерміки» — це мережа перевірених фахівців, готових оперативно включитися в роботу. Такий підхід є реалістичним для малого виробничого бізнесу й забезпечує баланс між стабільністю та економічною ефективністю.

Програма адаптації нових працівників

Для підприємства, яке постійно залучає нових виконавців, важливо забезпечити швидке входження працівників у роботу. Це дозволяє зменшити втрати часу, підвищити якість виконання завдань і скоротити кількість помилок. На ТОВ «Агротерміка» процес адаптації наразі відбувається неформально — працівники отримують короткий інструктаж від колег або керівника. Проте відсутність системного підходу призводить до втрати ефективності, особливо під час розширення виробництва.

Отже, доцільно розробити просту програму адаптації, що враховує специфіку підприємства. Її можна реалізувати без великих витрат і додаткових HR-ресурсів.

Таблиця 3.2

Пропонована програма адаптації нових працівників ТОВ «Агротерміка»

Етап	Зміст заходу	Відповідальний	Тривалість	Очікуваний результат
1. Ознайомлення з підприємством	Коротка інформація про історію підприємства, продукцію, стандарти безпеки	Директор та майстер	1 день	Розуміння специфіки підприємства

2. Технічний інструктаж	Ознайомлення з обладнанням, технологічним процесом, нормами часу	Старший зварювальник інженер	2–3 дні	Безпечна та точна робота на обладнанні
3. Наставництво на робочому місці	Виконання завдань під наглядом досвідченого працівника	Наставник	1 тиждень	Формування практичних навичок
4. Оцінювання результатів адаптації	Перевірка якості виконаних робіт, дисципліни, взаємодії колективом	Майстер	1 день	Прийняття рішень про подальшу співпрацю
5. Зворотний зв'язок	Коротке опитування нового працівника щодо труднощів та пропозицій	Керівник	Після 1 місяця роботи	Виявлення проблем та вдосконалення процесу

Така програма допомагає новим працівникам швидко включитися в роботу, а керівництву — оцінити потенціал кожного. Крім того, наставництво створює ефект внутрішнього навчання, що є особливо важливим для невеликих підприємств.

Водночас навіть прості кроки — наприклад, ознайомлення з технологічними стандартами, чітке пояснення очікувань і короткий інструктаж — суттєво підвищують рівень відповідальності працівників і якість продукції.

Підвищення мотивації персоналу

Мотивація працівників є одним із ключових чинників ефективності кадрового потенціалу. Для підприємства з невеликим штатом і частково підрядною моделлю роботи, як у ТОВ «Агротерміка», система мотивації має бути простою, прозорою й гнучкою. Вона повинна поєднувати матеріальні та нематеріальні стимули, враховуючи специфіку виробничого процесу.

На даний час оплата праці на підприємстві базується переважно на відрядних розцінках. Такий підхід мотивує до кількісного результату, проте не завжди враховує якість, дисципліну й ініціативу. Тому доцільно запровадити комбіновану систему мотивації, що охоплює фінансові й нефінансові елементи.

1. Матеріальні стимули

- Бонус за якість виконання робіт. Виплата 5–10 % до основної винагороди за відсутність браку та своєчасне завершення завдань.
- Премія за ефективність монтажних бригад. Нараховується колективно за дотримання термінів і позитивний відгук клієнта.
- Доплати за багатофункціональність. Для працівників, які можуть виконувати кілька видів робіт (наприклад, зварювання й збірку).
- Разові виплати за пропозиції щодо вдосконалення виробництва. Навіть невеликі винагороди за ідеї стимулюють ініціативу.

2. Нематеріальні стимули

- Публічне визнання результатів. Відзначення найкращих працівників місяця у внутрішніх чатах або під час загальних зборів.
- Підтримання довіри та поваги. Прозорі правила оплати, чітке пояснення рішень керівництва.
- Професійне навчання. Короткі внутрішні інструктажі, ознайомлення з новими технологіями, виїзди на об'єкти для підвищення кваліфікації.

- Соціальні елементи. Забезпечення працівників спецодягом, транспортом до об'єкта, гнучкий графік у міжсезоння.

Таблиця 3.3

Запропоновані напрями вдосконалення системи мотивації ТОВ

«Агротерміка»

Напрямок	Зміст заходу	Очікуваний ефект	Ресурси для реалізації
Фінансова мотивація	Введення премій за якість, своєчасність ініціативу	Зростання продуктивності, зменшення браку	До 3 % від прибутку підприємства
Професійна мотивація	Короткі навчальні модулі, наставництво	Підвищення кваліфікації працівників	Мінімальні витрати (внутрішні ресурси)
Соціальна мотивація	Забезпечення побутових умов і транспорту	Зниження плинності кадрів	Витрати на логістику
Моральна мотивація	Визнання досягнень, комунікація, довіра	Формування корпоративної лояльності	Без витрат

Отже, ефективна мотиваційна система для ТОВ «Агротерміка» має бути простою, але системною. Вона не потребує значних інвестицій, проте здатна підвищити результативність і стабільність колективу. Водночас нематеріальні стимули мають не менше значення, ніж фінансові — особливо в умовах невеликої команди, де цінується особистий внесок і взаємна довіра.

3.2. Економічне обґрунтування запропонованих заходів

Удосконалення управління кадровим потенціалом на ТОВ «Агротерміка» передбачає не лише організаційні зміни, а й економічну

вигоду. Навіть незначні інвестиції в навчання, мотивацію чи адаптацію працівників можуть забезпечити помітне зростання продуктивності та прибутку.

Основним економічним ефектом від упровадження запропонованих заходів є:

- підвищення ефективності праці (зростання виробітку на одного працівника);
- зменшення частки браку та переробок;
- скорочення часу простоїв;
- зниження витрат на пошук і навчання нових працівників;
- стабільність виконання контрактів і зростання довіри клієнтів.

Оцінка витрат на впровадження заходів

У таблиці наведено орієнтовні розрахунки витрат на реалізацію основних ініціатив. Дані подані у гривнях на рік, з урахуванням масштабів підприємства.

Таблиця 3.4

Орієнтовні витрати на реалізацію заходів із вдосконалення управління персоналом

Заходи	Зміст витрат	Орієнтовна сума, грн/р
Організація наставництва	Оплата наставнику, роздаткові матеріали, інструктаж	10 000
Проведення коротких навчальних занять	Підготовка матеріалів, ч	7 000
Запровадження системи преміювання за якість	3–5 % від прибутку, орієнтовно	15 000
Підтримка кадрового резерву	Зв'язок з кандидатами, стажування	5 000

Поліпшення соціальних ум (транспорт, побут)	Разові витрати на організацію	8 000
Разом витрати		≈ 45 000 грн/рік

Унаслідок підвищення кваліфікації та мотивації працівників передбачається зростання продуктивності праці приблизно на 8–10 %. Це забезпечить додатковий дохід підприємству в розмірі 80–90 тис. грн на рік (за середньорічним обсягом реалізації близько 900 тис. грн).

Крім того, завдяки зменшенню браку та затримок у виробництві очікується економія витрат на матеріали та переробку — близько 10–15 тис. грн на рік. Сукупний ефект перевищить початкові витрати на впровадження заходів.

Таблиця 3.5

Порівняння витрат і результатів від реалізації запропонованих заходів

Показник	До впровадження	Після впровадження	Відхилення (+/-)
Обсяг реалізації, тис. грн	900	980	+80
Прибуток, тис. грн	135	195	+60
Продуктивність праці, тис. грн/особу	348	380	+32
Частка браку, %	3,5	2,0	-1,5
Загальні витрати на персонал, тис. грн	90	95	+5
Економічний ефект, тис. грн	—	приблизно +55	—

Отже, чистий економічний ефект від запропонованих змін становить близько 55 тис. грн на рік, що підтверджує доцільність реалізації заходів

навіть за умов обмеженого бюджету. Важливо, що ефект матиме не лише фінансовий, а й соціальний вимір — підвищення мотивації, стабільності та професійного рівня працівників.

3.3. Висновки до розділу 3

У третьому розділі роботи було запропоновано практичні напрями вдосконалення управління кадровим потенціалом ТОВ «Агротерміка». Зміни орієнтовані на підвищення ефективності праці, стабільність кадрового складу та формування внутрішньої системи розвитку персоналу.

Проведений аналіз показав, що головними проблемами у сфері управління персоналом є відсутність структурованої кадрової політики, неформальний підхід до адаптації нових працівників і обмежена система мотивації. Водночас підприємство має потенціал для удосконалення цих процесів без значних фінансових витрат.

Розроблені заходи передбачають створення кадрового резерву, що забезпечить безперервність виробничого процесу; впровадження програми адаптації нових працівників, яка скоротить період входження в роботу; та формування комбінованої системи мотивації, що поєднує матеріальні й нематеріальні стимули.

Впровадження таких рішень дозволить:

- підвищити рівень продуктивності праці на 8–10 %;
- знизити частку браку й втрат часу;
- стабілізувати кадровий склад і зменшити ризик зриву виробничих термінів;
- підвищити залученість працівників і довіру до керівництва.

Економічні розрахунки підтвердили, що реалізація запропонованих заходів забезпечить додатковий чистий ефект близько 55 тис. грн на рік, що свідчить про їхню ефективність і доцільність.

Таким чином, вдосконалення управління кадровим потенціалом на ТОВ «Агротерміка» сприятиме не лише поліпшенню фінансових результатів, а й формуванню стійкої системи взаємодії між керівництвом і працівниками. У довгостроковій перспективі це створить передумови для розвитку підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та стабільності на ринку.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання магістерської роботи було проведено комплексне дослідження питань управління кадровим потенціалом підприємства. Встановлено, що ефективне управління персоналом сьогодні є одним із ключових чинників конкурентоспроможності організації. Людський капітал дедалі більше розглядається не просто як ресурс, а як головний рушій розвитку, інновацій та стабільності бізнесу.

У першому розділі розкрито теоретико-методичні основи управління кадровим потенціалом. Показано, що кадровий потенціал підприємства включає не лише кількість працівників, але й якість трудових ресурсів, рівень їхньої кваліфікації, професіоналізм, мотивацію, відповідальність і здатність до навчання. Це сукупність можливостей, знань і навичок персоналу, які забезпечують досягнення цілей організації.

Проаналізовано сучасні підходи до управління кадровим потенціалом — системний, компетентнісний, стратегічний та процесний. Кожен з них має власні переваги й може бути ефективним у певних умовах. Зокрема, компетентнісний підхід дає змогу поєднати професійні знання з особистісними якостями працівника, а стратегічний — узгодити розвиток персоналу зі стратегічними орієнтирами підприємства.

Важливо, що управління кадровим потенціалом охоплює не лише добір, адаптацію чи оцінку кадрів. Це також формування корпоративної культури, створення системи мотивації, розвиток лідерських компетенцій і впровадження HR-аналітики. У сучасних умовах цифровізації саме аналітичний підхід допомагає ухвалювати обґрунтовані рішення щодо персоналу, прогнозувати ризики плинності кадрів і підвищувати результативність управлінських дій.

У другому розділі проведено аналіз діяльності ТОВ «Агротерміка» як бази дослідження. Підприємство спеціалізується на виробництві котлів і

систем опалення. Компанія працює на українському ринку вже понад десять років і має налагоджені зв'язки з партнерами у різних регіонах.

Дослідження показало, що організація формально має невелику чисельність персоналу, проте фактично виробничі процеси виконуються спільно з приватними підприємцями та залученими фахівцями. Така модель дає змогу знизити податкове навантаження, підвищити гнучкість і швидко реагувати на зміни попиту. Разом із тим вона ускладнює планування кадрової політики та контроль за якістю трудових ресурсів.

За фінансовими показниками підприємство демонструє стабільну діяльність і поступове зростання доходів. Попри обмеження воєнного часу, «Агротерміка» зберігає виробництво, розширює клієнтську базу й упроваджує нові енергозберігаючі технології. Це свідчить про достатній потенціал компанії для подальшого розвитку, зокрема в напрямі підвищення ефективності роботи з персоналом.

Проведений аналіз показав, що основними проблемами у сфері управління кадрами є відсутність системної роботи з розвитку працівників, недостатня увага до нематеріальної мотивації, а також відсутність чітких критеріїв оцінювання результативності праці. Водночас підприємство має передумови для вдосконалення кадрової політики — наявність кваліфікованих фахівців, стабільний попит на продукцію, гнучку організаційну структуру.

Окремо досліджено тенденції на ринку праці України у 2025 році. За даними Пенсійного фонду України та Державної служби зайнятості, кількість застрахованих осіб поступово зменшується, проте зберігається стабільний попит на працівників. У більшості галузей спостерігається дефіцит кваліфікованих кадрів, особливо серед технічних спеціальностей. Водночас середній рівень заробітної плати зростає, що свідчить про поступове відновлення економічної активності.

Війна суттєво вплинула на структуру зайнятості. Частина населення виїхала за кордон або змінила місце проживання. Багато підприємств були вимушені скоротити обсяги виробництва або перейти на дистанційну форму роботи. Попри це, бізнес поступово адаптується. Вирішальним чинником стає гнучкість і здатність підприємства ефективно використовувати кадровий потенціал навіть у складних умовах.

Для «Агротерміки» ці тенденції означають необхідність активнішої роботи з підготовкою кадрів. Доцільно розвивати систему внутрішнього навчання, залучати молодих фахівців і формувати кадровий резерв. Важливо також створити сучасну систему мотивації, яка враховуватиме не лише заробітну плату, а й можливість професійного зростання, участь у прийнятті рішень, корпоративну культуру.

У третьому розділі запропоновано напрями вдосконалення управління кадровим потенціалом. Серед них — розробка програми адаптації нових працівників, удосконалення процесу навчання та підвищення кваліфікації, а також запровадження чітких стандартів оцінювання результативності праці. Рекомендується створити кадровий резерв на ключові посади, що дозволить зменшити ризики при зміні персоналу.

Окрему увагу приділено нематеріальним стимулам — системі визнання досягнень, розвитку корпоративної культури, забезпеченню комфортних умов праці. Такі заходи не потребують значних фінансових витрат, проте сприяють підвищенню залученості персоналу і зміцненню лояльності до компанії.

Економічне обґрунтування показало, що впровадження запропонованих заходів може забезпечити зростання продуктивності праці та покращення фінансових результатів. Витрати на навчання і розвиток персоналу, як правило, швидко окуповуються за рахунок підвищення ефективності роботи і скорочення плинності кадрів.

Отже, результати дослідження підтверджують важливість системного підходу до управління кадровим потенціалом. Кадрова політика має бути не

епізодичним набором дій, а складовою частиною загальної стратегії розвитку підприємства. Успішне управління кадрами потребує балансу між інтересами працівників і завданнями бізнесу.

Таким чином, основними напрямками подальшого вдосконалення управління кадровим потенціалом ТОВ «Агротерміка» є:

- створення системи планування потреби у персоналі;
- розроблення програм підготовки та перепідготовки працівників;
- підвищення мотивації через нематеріальні стимули;
- удосконалення системи оцінювання результатів праці;
- запровадження сучасних інструментів HR-аналітики.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що кадровий потенціал залишається ключовим фактором розвитку підприємства. Його ефективне використання визначає конкурентоспроможність, інноваційність і фінансову стійкість компанії. Тому головне завдання керівництва — не лише зберігати наявні ресурси, а й створювати умови для їхнього розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азарова А. О. Математичні моделі та методи управління мотивацією персоналу : монографія / А. О. Азарова, О. А. Ковальчук. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 140 с.
2. Б. Ф. Скіннер та Д. Деннет: способи розуміння. [Електронний ресурс] Режим доступу до ресурсу : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=19347&chapter=1>
3. Бабець Є. К. Основи менеджменту: навч. посібник / Є. К. Бабець, А. Г. Максимчук, В. П. Стасюк. – К : ВД «Професіонал», 2007. – 496 с.
4. Базалійська Н. П. Методологічні основи формування поведінкової моделі управління персоналом підприємства / Н. П. Базалійська. // Економіка і регіони. – 2013. – № 4. – С. 100-105.
5. Бала В. В. Процес мотивації персоналу підприємства та його складові / В. В. Бала, А. Г. Мацак. // Технологічний аудит та резерви виробництва. – 2014. – № 3. – С. 46-50.
6. Бутенко І.А. Методичні підходи до оцінки ефективності системи управління персоналом підприємства / І. А. Бутенко, А. В. Курносова. // Економічні інновації. – 2015. – №60. – С. 66–74.
7. Васильців Т. Г. Фінансово-економічний механізм забезпечення конкурентоспроможності роздрібних торгівельних підприємств : теоретико-прикладні аспекти: монографія / Васильців Т. Г., Магас Н. В., Маргіта Н. О. – Львів : Бадікова Н. О. [вид.], 2014. – 217 с.
8. Вознюк А. М. Мотиваційна система управління промисловим підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.04 «економіка та управління підприємствами (за сферами економічної діяльності)» / Вознюк А. М. – М., 2010. – 20 с.
9. Воронянська А. П. Мотивація праці в сільськогосподарських підприємствах : монографія. / А. П. Воронянська. – Полтава : РВВ ПУСКУ,

2008. – 141 с.

10. Герасименко О., Герасименко Г. Ефективність управління персоналом на малому підприємстві: індикатори стану та пріоритетні напрями підвищення. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. № 7 (172). С. 29–37.

11. Глобальне управління 2025: вирішальний момент / пер. з англ. Г.В. Лелів. Львів : Літопис, 2011. 120 с.

12. Граб М.Б. Концепція управління персоналом на засадах персоналізму. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2011. № 706. С. 47–53.

13. Гриньова В. М. Проблеми мотивації праці персоналу підприємства / В. М. Гриньова, І. А. Грузіна. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 184 с.

14. Грузіна І. А. Трансформація підходу до мотивації праці персоналу в умовах інформаційної економіки / І. А. Грузіна. // Економіка розвитку. – 2014. – № 1. – С. 68-70.

15. Гурбик Ю.Ю., Біляєв С.С., Багунц О.С. Сутність та зміст поняття «управління персоналом» у системі менеджменту організації. Економіка та суспільство. 2018. Випуск № 17. С. 216–224.

16. Дороніна М. С. Механізм мотивації управлінського персоналу: монографія / М. С. Дороніна [та ін.] ; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : [б. в.], 2010. – 240 с.

17. Дудукало Г.О. Механізм забезпечення ефективності управління персоналом машинобудівних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.00.04 / Дудукало Г. О. – Київ, 2015. – 20 с.

18. Енциклопедичний словник бізнесмена: менеджмент, маркетинг, інформатика / за ред. М.І. Молдаванова. Київ, 2013. С. 476–481.

19. Єлецьких С.Я., Брижниченко В.Є. Теоретичні аспекти управління персоналом на великих промислових підприємствах. Економічний вісник

Донбасу. 2021. № 3 (65). С. 206–215.

20. Єськов О. Л. Організаційно-економічний механізм посилення мотивації трудової діяльності / О. Л. Єськов, Р. М. Масалаб, М. Т. Пашута. – К. : Наук. світ, 2007. – 60 с.

21. Жилін О. І. Мотивація персоналу. / О. І. Жилін. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 132 с.

22. Занфірова Т. А. Еволюція наукових поглядів на регулювання трудової діяльності й мотивацію / Т. А. Занфірова // Проблеми зайнятості та ринку праці. – 2007. – № 6. – С. 82-84.

23. Збрицька Т., Савченко Г., Татаревська М. Управління розвитком персоналу: навчальний посібник. Одеса: Атлант, 2013. 427 с.

24. Зіновчук В. В. Нематеріальна мотивація персоналу сільськогосподарських підприємств: монографія / В. В. Зіновчук, Т. В. Штерма // Буковинський університет. – Чернівці, 2012. – 228 с.

25. Іляш О. І. Мотиваційна складова стимулювання конкурентоспроможності трудових ресурсів потенціалу західних регіонів в умовах інтеррегіонального і транскордонного співробітництва / О. І. Іляш // Механізми та інструменти використання переваг інтеррегіонального та транскордонного співробітництва у підвищенні конкурентоспроможності західних регіонів України : матеріали круглого столу (9 червня 2011 р. Львів). – Львів, 2011. – С. 99-103.

26. Існуючі теорії мотивації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://g.zao.com.ua/jaki-teorii-mativacii-isnujut/>.

27. Кичко І., Горбаченко М. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. № 1. С. 7–14.

28. Крушельницька О. Управління персоналом: навч. посібник. Київ: Кондор, 2003. 296 с.

29. Линенко А.В. Сутність й аналіз персоналу підприємства за

показниками його ефективності. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2008. № 4. С. 111–116.

30. Луценко Л., Пілявоз Т., Коваль Н. Управління персоналом у сучасній структурі управління підприємством. Економіка та суспільство. 2022. Випуск № 35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-41>

31. Макаренко М.В. Формування механізму управління ефективним функціонуванням підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 1. С. 126–135.

32. Меньшикова М.А. К вопросу об управлении персоналом как системе и интегрированной подсистеме организации. Электронный научный журнал Курского государственного университета. Ученые записки. 2018. № 3(7). С. 59–66.

33. Мирошниченко О. Як Україні компенсувати втрату 30% трудового потенціалу. Економічна правда. 7 листопада 2023р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/05/10/699925/> (дата звернення: 15.12.2023)

34. Новікова М.М. Технологія управління персоналом: теоретичні та методичні аспекти / М. М. Новікова, Л. О. Мажник. – Харків: ХНАМГ, 2016. – 215 с.

35. Олійник О.С. Шляхи підвищення ефективності управління персоналом спиртових підприємств / О. С. Олійник. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – №4. – С. 513–516.

36. Пікалов В.Л. Щодо проблем управління талановитими працівниками суб'єктів господарської діяльності. Академічний огляд. 2014. № 1. С. 116–121.

37. Продіус О.І. Теоретично-методичні основи управління персоналом транспортного підприємства / О. І. Продіус. // Причорноморські економічні студії. – 2019. – №41. – С. 116–120.

38. Пшик-Ковальська О.О., Ковальський О.І. Особливості управління

персоналом в умовах воєнного стану. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2022. № 2 (8), С. 88–92.

39. Рудько В.А. Управління персоналом / В. А. Рудько, С. О. Гуткевич, Т. Л. Мостенська. – Київ: КОНДОР, 2017. – 324 с.

40. Сардак С.Е., Третяк О.О. Управління персоналом: теоретичні аспекти та практичні здобутки : монографія. Дніпропетровськ : Видавництво «Інновація», 2009. 157 с.

41. Семенов В.Ф. Інтегральна оцінка ефективності управління персоналом підприємств / В. Ф. Семенов, Н. В. Нєчева, Ю. В. Куліна. // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2016. – №5. – С. 147–154.

42. Ситник Н. Управління персоналом: навч. посібник. Київ: Інкос, 2009. 472 с.

43. Тонюк М.О. Удосконалення процесу управління персоналом підприємства / М. О. Тонюк. // Економіка і управління. – 2017. – №4. – С. 61–65.

44. Ходикіна І. Мотивація, розвиток персоналу та створення корпоративної культури – запорука ефективного управління персоналом компанії та успішної діяльності компанії. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки. 2015. Вип. 10. С. 341–348.

45. Череп А.В. Методичні підходи до оцінки ефективності використання трудового потенціалу підприємств / А. В. Череп, І. М. Дашко. // Агросвіт. – 2012. – №15. – С. 48–50..

46. Шаповал О.А., Таранічев С.Л. Теоретичні аспекти управління кадровою політикою підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Випуск 27. Частина 2. С. 97–100.

47. Шляга О., Гальцев М. Шляхи підвищення ефективності роботи підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної

академії. 2014. Вип. 7. С. 66–75.

48. Янковська Л.А. Управління підготовкою та перепідготовкою працівників промислового підприємства в системі менеджменту персоналу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.06.02 / Янковська Л. А. – Львів, 2008. – 20 с.

49. Гриньова В. М. Управління кадровим потенціалом підприємства : монографія. Харків : Вид-во ХНЕУ, 2012. 228 с.

50. Білорус Т. В. Стратегічне управління кадровим потенціалом підприємства : монографія. Ірпінь : Нац. академія ДПС України, 2007. 174 с.

51. Дашко І. М. Кадровий потенціал: сутність та фактори розвитку. Економіка та держава. 2017. № 1. С. 65–68. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2017/16.pdf.

52. Погорелова Т. О. Свічкарь А. А. Дослідження інноваційних підходів до формування кадрового потенціалу. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки). 2016. № 47. С. 92–95.

53. Касіч-Пилипенко Т. М., Дячко Т. А. Кадровий потенціал як ключова складова конкурентної переваги підприємства. Бізнес Інформ. 2011. № 4. С. 147–150. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2011-4_0-pages-147_150.pdf

54. Звіт про результати діяльності Державної служби статистики України за 2024 рік. Держстат, 2024. 21 с. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/zvit/2024/zv_rez24.pdf

55. Мірошніченко О. Як Україні компенсувати втрату 30% трудового потенціалу. Економічна правда. 10 травня 2023 р. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2023/05/10/699925/>

56. Ливч Д., Хоменко І., Федчишин В., Дяків А. Оцінка впливу війни в Україні на мікро- та малі підприємства: фінальний звіт оперативної оцінки впливу війни (в рамках проєкту МОМ «Розвиток МСП: економічна інтеграція

внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу»). Київ, 2022. 54 с.

57. Мінекономіки: ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2% / Міністерство економіки України. 2023. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=b30e854d-b47d-4806-82ac-bb6daa87fa51&title=Minekonomiki>

58. Зовнішньоторговельний баланс України з 2005 по 2022 / Мінфін. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/eximp/>

59. Шишковський С. В. Ключові фактори впливу на управління розвитком підприємств. Бізнес Інформ. 2021. № 10. С. 357–362. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-10-357-362>

60. Розвиток промислового потенціалу України в процесі після кризового відновлення : аналітична доповідь / Собкевич О. В., Сухоруков А. І., Савенко В. Г. [та ін.]. Київ : НІСД. 2010. 48 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-02/Sobkevuch-f91a9.pdf>

61. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАНУ В. М. Гейця. Київ : Фенікс, 2003. 377 с.

62. Волощук Л. О., Кірсанова В. В., Філіппова С. В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства : монографія. Одеса, 2014. 180 с.

63. Геєць В. М. Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку : монографія. Київ : Академперіодика, 2020. 456 с.

64. Погорелов Ю. С. Природа, рушійні сили та способи розвитку підприємства : монографія. Харків : АдВА, 2010. 352 с.

65. Вовк О., Іванець Д. Теоретичні засади управління економічним розвитком підприємств. Економіка та суспільство. 2022. №. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-37>

66. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

67. Інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства економіки

України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=InformatsiinoanalitichniMateriali>

68. 10. Управління соціально-економічним розвитком підприємств: методологія та інструментарій : монографія / Фещур Р. В., Шишковський С. В., Якимів А. І. [та ін.]. Львів : Растр-7, 2016. 226 с.

69. Пенсійний фонд України. Офіційний вебсайт. — URL: <https://www.pfu.gov.ua>

70. Державна служба зайнятості України. Єдиний портал вакансій та статистики зайнятості. — URL: <https://www.dcz.gov.ua>